

5 Djurhållning

Innehåll

5	DJURHÅLLNING	1
5.1	Specifika principer	5
5.2	Omställning	6
5.2.1	Omställningstid	6
5.2.2	Anmälan	6
5.2.3	Omställningsstart	6
5.2.4	Omställningstid när du börjar med ekologisk produktion	6
5.2.4.1	Omställningstid för nötkreatur	6
5.2.4.2	Omställningstid för får och getter	7
5.2.4.3	Omställningstid för grisar	7
5.2.4.4	Omställningstid för fjäderfä avsedda för köttproduktion	7
5.2.4.5	Omställningstid för fjäderfä avsedda för äggproduktion	8
5.2.4.6	Omställningstid för kaniner	8
5.2.4.7	Samtidig omställning av växtodling och djurhållning	8
5.2.4.8	Omställningstider för vallar, beten och rastgårdsmark	9
5.2.5	Omställningstid vid inköp av icke-ekologiska djur	9
5.2.5.1	Omställningstid för icke-ekologiska nötkreatur	9
5.2.5.2	Omställningstid för icke-ekologiska får och getter	9
5.2.5.3	Omställningstid för icke-ekologiska grisar	10
5.2.5.4	Omställningstid för icke-ekologiska fjäderfä	10
5.2.5.5	Omställningstid för icke-ekologiska kaniner	10
5.3	Samtidig ekologisk och icke-ekologisk djurhållning	11
5.3.1	Parallellproduktion	11
5.3.2	Undantag då parallellproduktion är tillåten	11
5.3.3	Bete av icke-ekologiska djur på ekologisk mark	11
5.3.4	Sambete av ekologiska djur och djur som inte kan certifieras	12
5.3.5	Bete av ekologiska djur på icke-ekologisk mark	12
5.3.6	Drivning av ekologiska djur på icke-ekologisk mark	12
5.4	Inköp av djur	14
5.4.1	Inköp av ekologiska djur för avel och rekrytering	14
5.4.2	Inköp av ekologiska djur för uppfödning till slakt	14
5.4.3	Inköp av icke-ekologiska djur för avel och rekrytering	14
5.4.3.1	Etablering av ny besättning	14
5.4.3.2	Inköp av enstaka djur för avel och rekrytering	15
5.4.3.3	Större inköp för avel och rekrytering	15
5.4.3.4	Inköp av utrotningshotade raser	15
5.4.4	Inköp av slaktfjäderfä, långsamväxande linjer och slaktåldrar	16
5.4.5	Inköp av unghöns till en ekologisk värphönsbesättning	17
5.4.5.1	Uppfödning av unghöns avsedda för äggproduktion t.o.m. 31 dec 2029	17
5.4.5.2	Uppfödning av unghöns avsedda för äggproduktion efter 31 dec 2029	18
5.5	Avel och fortplantning	19
5.5.1	Val av raser och linjer	19
5.5.2	Fortplantning och insemination	19

5.5.3	Kloning och embryoöverföring	19
5.5.4	Inga preparat för att kontrollera fortplantning	19
5.5.5	Inga genmodifierade djur	20
5.5.6	Ruvning och kläckning	20
5.6	Inhysning	21
5.6.1	En god vistelsemiljö för djuren	21
5.6.2	Utegångsbesättningar	21
5.6.3	Fri rörlighet för alla djur	21
5.6.4	Tillfällig uppbindning och isolering	21
5.6.5	Inomhusmiljö	21
5.6.6	Dagsljusinsläpp	22
5.6.7	Liggplats	22
5.6.8	Inhysning för nötkreatur, får och getter	22
5.6.8.1	Utrymmeskrav för nötkreatur, får och getter inomhus	22
5.6.8.2	Ligghall för nötkreatur, får och getter som går ute året runt	24
5.6.8.3	Golvyta	24
5.6.8.4	Kalvar i grupp	24
5.6.8.5	Undantag för uppbundna nötkreatur	24
5.6.9	Inhysning för grisar	25
5.6.9.1	Utrymmeskrav för grisar inomhus	25
5.6.9.2	Ligghall och hydda för grisar som går ute året runt	25
5.6.9.3	Golvyta	25
5.6.9.4	Avskildhet vid grisning	26
5.6.10	Inhysning för fjäderfän	26
5.6.10.1	Reden och upphöjda sittytor	26
5.6.10.2	Utrymmeskrav för fjäderfän inomhus	27
5.6.10.3	Veranda och/eller utomhustillbyggnad	28
5.6.10.4	Antal djur per avdelning i en byggnad	28
5.6.10.5	Omgångsuppfödning	29
5.6.10.6	In- och utgångar till rastgård och veranda	29
5.6.10.7	Flervåningssystem	30
5.6.11	Inhysning för kaniner	31
5.6.11.1	Utrymmeskrav för kaniner inomhus	31
5.6.11.2	Kaniner i grupp	31
5.6.11.3	Golvyta	32
5.6.11.4	Inredning i byggnader	32
5.6.11.5	Bobyggnad och digivande honor	32
5.7	Utevistelse	33
5.7.1	Utevistelse för alla djurslag	33
5.7.2	Tillfällig innevistelse	33
5.7.3	Utevistelseytan	33
5.7.4	Utevistelse för nötkreatur, får och getter	33
5.7.4.1	Utrymmeskrav för nötkreatur, får och getter vid utevistelse	33
5.7.4.2	Rastgård för nötkreatur, får och getter	34
5.7.4.3	Bete för nötkreatur, får och getter	35
5.7.4.4	Utevistelse för tjuvar	35
5.7.4.5	Rastning av uppbundna nötkreatur	36
5.7.5	Utevistelse för grisar	37
5.7.5.1	Utrymmeskrav för grisar vid utevistelse på rastgård	37
5.7.5.2	Rastgård eller bete för grisar	37
5.7.5.3	Utevistelse för smågrisar	38
5.7.6	Utevistelse för fjäderfän	38
5.7.6.1	Rastgård till fjäderfän	38
5.7.6.2	Viloperiod för rastgård vid omgångsuppfödning	39
5.7.6.3	Simfåglar ska ha tillgång till vatten	39

5.7.6.4	Utrymmeskrav för fjäderfän i rastgård	40
5.7.6.5	Restriktioner mot utevistelse vid smittsamma sjukdomar	40
5.7.7	Utevistelse för kaniner	40
5.7.7.1	Utrymmeskrav för kaniner vid utevistelse	41
5.8	Djurtäthet och stallgödsel	42
5.8.1	Gränsvärden för kväve och fosfor	42
5.8.2	Spridningsavtal för gödsel från ekologisk djurhållning	42
5.9	Foder	43
5.9.1	Foder av god kvalitet och anpassat till djurslaget	43
5.9.2	Ekologiskt foder	43
5.9.2.1	Otillåtna ämnen och metoder	43
5.9.3	Självförsörjning av foder	43
5.9.3.1	Samarbete om foder och gödsel mellan gårdar	44
5.9.4	Foder till nötkreatur, får och getter	44
5.9.4.1	Självförsörjningsgrad för nötkreatur, får och getter	44
5.9.4.2	Grovfoder till nötkreatur, får och getter	44
5.9.4.3	Bete till nötkreatur, får och getter	44
5.9.5	Foder till grisar och fjäderfä	45
5.9.5.1	Självförsörjningsgrad för grisar och fjäderfän	45
5.9.5.2	Bete och grovfoder till grisar och fjäderfä	45
5.9.5.3	Icke-ekologiska foderråvaror till grisar och fjäderfä	45
5.9.6	Foder till kaniner	46
5.9.6.1	Självförsörjningsgrad för kaniner	46
5.9.6.2	Bete och grovfoder till kaniner	46
5.9.7	Digivning och mjölkutfodring	46
5.9.8	Icke-ekologiska foderråvaror och tillsatser	47
5.9.8.1	Icke-ekologiska spårämnen, vitaminer och mineraler	47
5.9.8.2	Icke-ekologiska kryddor, örter och melass	48
5.9.8.3	Produkter från fiske som är certifierat som hållbart	48
5.9.8.4	Salt	48
5.9.9	Foder från mark under omställning	48
5.9.9.1	Skörd från din egen gård de första 12 månaderna – upp till 20 procent	49
5.9.9.2	Skörd från din egen gård efter minst 12 månader – upp till 100 procent	49
5.9.9.3	Inköpt omställningsfoder – upp till 25 procent	50
5.9.9.4	Kombinationer av omställningsfoder – upp till 25 procent	50
5.9.9.5	Samtidig omställning – upp till 100 procent	50
5.9.10	Hantering, transport och lagring av foder	50
5.9.10.1	Förhindra sammanblandning av ekologiskt och icke-ekologiskt foder	50
5.9.10.2	Märkning av inköpt foder	50
5.9.10.3	Rengöring av fordon och behållare	51
5.9.10.4	Transport av foder	51
5.10	Djurhälsa och veterinärbehandlingar	52
5.10.1	Förebyggande hälsoarbete	52
5.10.2	Omhändertagande av sjuka eller skadade djur	52
5.10.3	Rutinmässig eller förebyggande läkemedelsbehandling	52
5.10.4	Läkemedelsbehandling vid behov	53
5.10.5	Vaccinationer	53
5.10.6	Parasitbekämpning	53
5.10.7	Bekämpningsprogram mot sjukdomar	53
5.10.8	Karenstider	53
5.10.9	Begränsning av antalet behandlingar	54
5.10.10	Förvaring av läkemedel och produkter för rengöring och desinfektion	54
5.10.11	Isolering av sjuka eller skadade djur	55
5.10.12	Dokumentation av behandlingar	55

5.11	Rengöring, desinfektion och bekämpning	56
5.11.1	Rengöring av stallar och desinfektion	56
5.11.2	Desinfektion vid sjukdomar	56
5.11.3	Bekämpning av skadegörare	56
5.12	Operativa ingrepp	58
5.12.1	Operativa ingrepp	58
5.12.2	Bedövning och smärtlindring	58
5.12.3	Kastrering av tjurkalvar	58
5.12.4	Kastrering av lamm och killingar	58
5.12.5	Kastrering av smågrisar	58
5.12.6	Kastrering av kaniner och klippning av klor	59
5.12.7	Avhorning av nötkreatur och getter	59
5.12.8	Tandklippning och tandslipning av smågrisar	59
5.12.9	Näbbtrimning av fjäderfä	59
5.12.10	Tandklippning av kaniner	60
5.13	Identifiering	61
5.13.1	Märkning av djur	61
5.13.1.1	Märkning av nötkreatur	61
5.13.1.2	Märkning av grisar	61
5.13.1.3	Märkning av får och getter	61
5.13.1.4	Märkning av fjäderfä	62
5.13.1.5	Märkning av kaniner	62
5.14	Dokumentation	63
5.14.1	Dokumentation och journalföring	63
5.15	Kunskapskrav	65
5.15.1	Kunskaper om djurskydd och djurhälsa	65
5.16	Transporter	66
5.16.1	Transporter av ekologiska djur	66
5.16.2	Elektriska pådrivare och lugnande medel	66
5.17	Slakt	67
5.17.1	Minimera lidandet vid slakt	67
5.18	Undantag vid katastrofsituationer	68
5.18.1	Inköp av djur vid katastrofer	68
5.18.2	Icke-ekologiskt odlat foder vid katastrofer	68
5.18.3	Byggnader och betesmark vid katastrofer	68

5.1 Specifika principer

Utöver de generella principerna för ekologisk produktion i kapitel 1 ska ekologisk djurhållning grunda sig på följande specifika principer:

- Djurhållningsmetoderna ska vara sådana att de stärker djurens immunförsvar och deras naturliga försvar mot sjukdomar.
- Djurhållningen ska vara platsanpassad och ha anknytning till växtodlingen.
- Djurhållningen ska hålla en hög djurskyddsnivå som tar hänsyn till djurens artspecifika behov.
- Djuren ska vara födda eller kläckta och uppvuxna på ekologiska produktionsenheter.
- Raser ska väljas utifrån djurens möjlighet att anpassa sig till lokala förhållanden, deras avelsvärde, livskraft och motståndskraft mot sjukdomar eller hälsoproblem.
- Djuren ska ges ekologiskt foder. Tillsatta ämnen som inte kommer från jordbruket ska vara naturliga.
- Djur ska erbjudas regelbunden motion och tillgång till utevistelse eller bete.

Referens: 2018/848 art 5 j, art 6 e, j-n

5.2 Omställning

5.2.1 Omställningstid

Du ska sköta dina djur enligt reglerna för ekologisk produktion under en omställningstid innan du får sälja animalieprodukter eller djur som ekologiska.

Omställningstiden är olika för olika djurslag och framgår av 5.2.4.1–5.2.4.6.

Referens: 2018/848 art 10.1

5.2.2 Anmälan

Om du påbörjar en ny verksamhet eller till exempel byter företagsform ska du anmäla dig som ny aktör till Jordbruksverket. Du ska även anmäla din produktion till ditt kontrollorgan innan omställningstiden kan börja (dvs. omställningstiden börjar från dagen då du anmält din produktion). Du ska också anmäla nya djurslag eller ändrad produktionsinriktning till ditt kontrollorgan.

Referens: 2018/848 art 10.2, 34.1, SJVFS 2020:47 1 kap 5 §

Anmälan till kontrollorganet ska innehålla information om vilka skiften, djur m.m. som ingår i produktionen. På Jordbruksverkets hemsida hittar du under Regler och Certifiering för ekologisk produktion mer information och länkar till e-tjänsten för att anmäla dig som ny aktör.

Läs mer om ansökan om certifiering i kapitel 2.1-2.2.

5.2.3 Omställningsstart

Du ska sköta dina djur enligt reglerna för ekologisk produktion från det datum för omställningsstart som ditt kontrollorgan fastställer (se 5.2.2 om anmälan). Du får inte sälja animalieprodukter eller djur som ekologiska förrän omställningstiden klar. Observera att du inte får räkna omställningstiden retroaktivt, även om du har följt det ekologiska regelverket innan du anmält produktionen till ett kontrollorgan.

Referens: 2018/848 art 10.1, 10.3

Om du inte uppfyller alla regler i djurhållningen får du i allmänhet inte börja räkna omställningstiden förrän du har rättat till bristerna. Observera att din växtodling i de flesta fall redan måste vara ekologisk eller under omställning och att du måste kunna uppfylla kraven på ekologiskt foder.

5.2.4 Omställningstid när du börjar med ekologisk produktion

5.2.4.1 Omställningstid för nötkreatur

Omställningstiden för nötkreatur är:

- 6 månader för produktion av mjölk,
- 12 månader för produktion av kött och hudar, dock minst tre fjärdedelar av det enskilda djurets livslängd.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 a och b

Observera att en mjölkko inte är ekologisk efter sex månader, bara hennes mjölk.

Kalvar som föds under moderkons omställningstid får räknas som ekologiska när den övriga besättningen genomgått 12 månaders omställningstid.

Du kan välja 24 månaders omställningstid för mjölk, kött och hudar när mark och djur samtidigt läggs om till ekologisk produktion, se punkt 5.2.4.7. Du behöver då inte ta hänsyn till att djuren ska skötas ekologiskt minst tre fjärdedelar av sin livslängd.

Exempel: Ett ungdjur som är ett år vid omställningsstart får säljas som ekologiskt tidigast vid fyra års ålder eftersom det först då varit i certifieringen under tre fjärdedelar av sin livstid. Om du väljer samtidig omställning av växtodling och djurhållning får samtliga djur som påbörjat omställningen säljas som ekologiska efter 24 månader, oavsett ålder.

5.2.4.2 Omställningstid för får och getter

Omställningstiden för får och getter är:

- 6 månader för produktion av mjölk
- 6 månader för produktion av kött, hudar och ull.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 b

Lamm och killingar som föds under moderns omställningstid får räknas som ekologiska när den övriga besättningen genomgått 6 månaders omställningstid.

5.2.4.3 Omställningstid för grisar

Omställningstiden för grisar är:

- 6 månader för produktion av kött och hudar.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 b

Kultingar som föds under omställningstiden för modern får räknas som ekologiska när den övriga besättningen genomgått 6 månaders omställningstid.

5.2.4.4 Omställningstid för fjäderfä avsedda för köttproduktion

Du kan bara ställa om fjäderfän som du tagit till gården innan de är tre dagar gamla till ekologisk produktion. Djur som kommit till gården när de var äldre än tre dagar förblir konventionella. Omställningstiden för fjäderfän är:

- 7 veckor för produktion av kött från pekingankor. Djuren ska dock ha införts i produktionen innan de är tre dagar gamla.
- 10 veckor för produktion av kött från övriga fjäderfän. Djuren ska dock ha införts i produktionen innan de är tre dagar gamla.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 c och d

Med pekingankor avses här tamankor.

5.2.4.5 Omställningstid för fjäderfän avsedda för äggproduktion

Du kan bara ställa om fjäderfän som du tagit till gården innan de är tre dagar gamla till ekologisk produktion. Djur som kommit till gården när de var äldre än tre dagar och deras ägg förblir konventionella.

Omställningstiden för fjäderfän för äggproduktion är sex veckor.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 e

Om du startar äggproduktion med inköpta unghöns ska de vara uppfödda enligt reglerna som beskrivs i 5.4.5.

5.2.4.6 Omställningstid för kaniner

Omställningstiden för kaniner är:

- 3 månader för produktion av kött och hudar.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 g

Kaninungar som föds under omställningstiden för modern får räknas som ekologiska när den övriga besättningen genomgått tre månaders omställningstid.

5.2.4.7 Samtidig omställning av växtodling och djurhållning

Du kan välja 24 månaders omställningstid för djur och animalieprodukter när mark och djur samtidigt ställs om till ekologisk produktion. Djurens omställningstid blir då längre än vad som anges i 5.2.4.1–5.2.4.6, men du behöver inte ta hänsyn till kravet på omställningstid om tre fjärdedelar av nötkreaturs livslängd. Vid samtidig omställning får du utfodra djuren med upp till 100 procent av gårdens foder från det första omställningsåret, se 5.9.9.5.

Ibland räcker inte 24 månaders omställning då det handlar om växtodling och fleråriga grödor (se kap om Växtodling 3.2.6).

Referens: 2018/848 art 14.1, Bilaga II del I 1.7.1, 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.1

Omställningstiden börjar normalt räknas från när djuren släpps på bete eftersom djuren då huvudsakligen äter ett foder producerat under omställning. Ditt kontrollorgan bestämmer från vilken dag du tidigast kan börja räkna omställningstiden. Att ställa om växtodling

och djurhållning samtidigt riktar sig främst till företag med nötköttsproduktion. För mjölkkor, får, getter, grisar, fjäderfän och kaniner passar andra regler för omställning bättre (se 5.2.4.1–5.2.4.6), med tanke på att dessa djur inte har lika långtgående krav på egenproducerat foder.

5.2.4.8 Omställningstider för vallar, beten och rastgårdsmark

All mark som används för produktion av foder till ekologiska djur ska ställas om enligt reglerna för ekologisk produktion, se avsnitt 3.2 i växtodlingskapitlet. För vall är omställningstiden minst två år innan skörden får räknas som ekologisk. Detsamma gäller för bete för idisslare och kaniner. För beten och rastgårdar för grisar och fjäderfän är omställningstiden minst ett år. Läs mer om foder från mark under omställning i avsnitt 5.9.9.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del I 1.7.1, 1.7.5 b.

5.2.5 Omställningstid vid inköp av icke-ekologiska djur

Om du redan har en ekologisk besättning eller besättning under omställning och köper in icke-ekologiska djur för avel eller rekrytering ska de inköpta djuren genomgå en omställningstid innan du får sälja produkterna från dem som ekologiska. Du kan tidigast börja räkna din omställningstid från det datum då du har tagit hem nyinköpta djur till din gård. Under omställningstiden ska de inköpta djuren vara identifierbara eller hållas åtskilda från andra djur.

Omställningstiden för olika djurslag är desamma som vid omställning till ekologisk produktion första gången. Se ovan i avsnitt 5.2.4.

Referens: 2018/848 art 10.1, 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.3.4.4.4, 1.3.4.4.5

Observera att du behöver ett godkännande från Jordbruksverket för att få köpa in icke-ekologiska djur, med undantag för utrotningshotade raser, se 5.4.4.

5.2.5.1 Omställningstid för icke-ekologiska nötkreatur

Omställningstiden för icke-ekologiska nötkreatur är:

- 6 månader för produktion av mjölk
- 12 månader för produktion av kött och hudar, dock minst tre fjärdedelar av djurens livstid.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 a och b

Kalvar som föds under omställningstiden för modern får räknas som ekologiska från födseln.

5.2.5.2 Omställningstid för icke-ekologiska får och getter

Omställningstiderna för icke-ekologiska får och getter är:

- 6 månader för produktion av mjölk

- 6 månader för produktion av kött, hudar och ull.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 b

Lamm och killingar från de inköpta djuren har ingen omställningstid och får räknas som ekologiska från födseln.

5.2.5.3 Omställningstid för icke-ekologiska grisar

Omställningstiden för icke-ekologiska grisar är:

- 6 månader för produktion av kött och hudar.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 b

Kultingar från de inköpta djuren har ingen omställningstid och får räknas som ekologiska från födseln.

5.2.5.4 Omställningstid för icke-ekologiska fjäderfän

Omställningstiden för icke-ekologiska fjäderfän som förts in i produktionen innan de är tre dagar gamla är:

- 6 veckor för fjäderfän avsedda för äggproduktion.
- 7 veckor för pekingankor avsedda för köttproduktion.
- 10 veckor för övriga fjäderfän avsedda för köttproduktion

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II, del II 1.2.2 c, d och e.

Notera även i reglerna att slaktkyckling som inte är av långsamväxande linjer får slaktas tidigast vid 81 dagar, vilket innebär att de är äldre än 10 veckor, se 5.4.4-5.4.5.

Även för produktion av kläckägg gäller omställningstiden 10 veckor för hönsen som värper kläckäggen.

5.2.5.5 Omställningstid för icke-ekologiska kaniner

Omställningstiden för icke-ekologiska kaniner är:

- 3 månader för produktion av kött och hudar.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.2 g

Kaninungar från de inköpta djuren har ingen omställningstid och får räknas som ekologiska från födseln.

5.3 Samtidig ekologisk och icke-ekologisk djurhållning

5.3.1 Parallellproduktion

Huvudprincipen i ekologisk produktion är att hela jordbruksföretaget ska drivas ekologiskt. Du får därför inte bedriva parallellproduktion med ekologiska och icke-ekologiska djur av samma art. Parallellproduktion är inte tillåten även om du har djuren på skilda anläggningar som drivs av samma företag.

Du får ha ekologiska och icke-ekologiska djur inom samma företag om djuren är av olika art, till exempel ekologiska får och icke-ekologiska värphöns. Djuren ska då hållas tydligt åtskilda och du ska kunna redogöra för ditt kontrollorgan vilka åtgärder som vidtas för att särskilja djur och produkter på ett effektivt sätt.

Referens: 2018/848 art 9.2, 9.7 a, 9.10 a-c

Ekologiska djur och t.ex. icke-ekologiska hobbyhöns ska hållas helt åtskilda. Om du vill ha dem i samma byggnad ska du ha hela väggar från golv till tak som skiljer dem åt.

5.3.2 Undantag då parallellproduktion är tillåten

Du kan få bedriva parallellproduktion med ekologiska och icke-ekologiska djur av samma art om det sker för forsknings- eller utbildningsändamål eller inom viss förädlingsverksamhet. Sådan parallellproduktion är förbunden med vissa särskilda krav. De ekologiska och icke-ekologiska djuren ska hållas tydligt åtskilda på olika anläggningar och du ska dokumentera vilka åtgärder du vidtar för att särskilja enheterna på ett effektivt sätt.

Referens: 2018/848 art 9.9, artikel 9.10 a-c

Forsknings- och utbildningsändamål kan t.ex. vara lantbruksskolor, och förädlingsverksamhet kan t.ex. vara koncentrerade avelsbesättningar på en specialiserad nivå.

Exempel på vilka åtgärder du ska dokumentera är vad som görs för att separera djur, djurprodukter, gödsel, och foder på den ekologiska och icke-ekologiska enheten. Du ska också anmäla till ditt kontrollorgan vilka mängder som produceras på de båda enheterna och hur produkterna kan identifieras. Innan leverans eller försäljning av djur eller produkter ska du meddela ditt kontrollorgan.

5.3.3 Bete av icke-ekologiska djur på ekologisk mark

Icke-ekologiska djur får under en begränsad period varje år beta på den ekologiska mark du har till dina ekologiska djur. En förutsättning är då att de ekologiska djuren inte befinner sig på

betesmarken samtidigt, samt att de icke-ekologiska djuren kommer från ett miljövänligt jordbruk. De jordbruk som räknas hit är de som beviljats följande ersättningar i Strategiska planen för Sverige under programperioden 2023-2027:

Miljöersättningar:

- Fäbodar
- Skötsel av betesmarker och slåtterängar
- Skötsel av våtmarker och dammar
- Skyddszoner mot vattenområde och anpassade skyddszoner

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.4.2.1, , SJVFS 2021:47 2 kap 16 §

5.3.4 Sambete av ekologiska djur och djur som inte kan certifieras

Djur som inte kan certifieras eller som inte kan anses vara produktionsdjur får sambeta och hållas på samma mark som ekologiskt certifierade djur. En förutsättning är att djuren utfodras med ekologiskt foder eller foderråvaror som framställts ekologiskt. Tillämpningen gäller även för sport- och arbetshästar och hästar för hobbyverksamhet, som hålls ihop med ekologiskt certifierade djur.

5.3.5 Bete av ekologiska djur på icke-ekologisk mark

Ekologiska djur får beta på icke-ekologiska allmänningar under förutsättning att:

- Marken inte har behandlats med produkter eller ämnen som är otillåtna inom ekologisk produktion under de senaste tre åren.
- De icke-ekologiska djur som betar på samma mark kommer från ett miljövänligt jordbruk, se 5.3.4.

Du får inte sälja animalieprodukter eller djur som ekologiska under perioden djuren betar på den icke-ekologiska marken, såvida det inte tydligt går att visa att djuren hållits åtskilda från icke-ekologiska djur.

Referens: 2018/848 bilaga II art 14.1 del II 1.4.2.2.1

Utöver icke-ekologiska allmänningar kan det även handla om olika typer av naturskyddsområden. Du ska alltid anmäla den icke-ekologiska marken till ditt kontrollorgan.

Det räcker med det generella märkningskravet för djurslaget i fråga för att uppfylla kravet på åtskillnad.

5.3.6 Drivning av ekologiska djur på icke-ekologisk mark

Om din djurhållning innebär att du driver dina djur från ett område till ett annat, exempelvis till en fäbod, får djuren beta på icke-ekologisk mark under drivningen. Betesintaget får tillåtas i högst 35

dagar och utgöra som högst 10 procent av djurens årliga foderranson. Under drivningen ska du särskilt hålla djuren från icke-ekologiska djur.

Referens: 2018/848 art 14.1 bil II del II 1.4.2.2.2

Du räknar betesintaget baserat på torrsubstansinnehållet i foder som är framställt av jordbruksprodukter. Under de dagar då djuren befinner sig under drivning gäller inte kravet att djuren ska äta minst 60 respektive 20 procent foder från den egna gården.

5.4 Inköp av djur

5.4.1 Inköp av ekologiska djur för avel och rekrytering

Huvudprincipen i ekologisk produktion är att djuren ska vara födda eller kläckta och uppvuxna på ekologiska gårdar. Du ska därför alltid i första hand köpa in ekologiska djur eller djur under omställning. Det gäller både när du ska förnya din besättning och när du ska ersätta en fjäderfåflock.

Referens: 2018/848 art 6 n, art 14.1 bilaga II del II 1.3.1, 1.3.4.4.1

5.4.2 Inköp av ekologiska djur för uppfödning till slakt

Om du ska köpa in djur för att föda upp dem till slakt ska djuren vara ekologiska. Du får inte köpa in icke-ekologiska djur och föda upp dem för slakt, med undantag för fjäderfän, se 5.4.4.

Referens: 2018/848 art 6 n, art 14.1 bilaga II del II 1.3.1

5.4.3 Inköp av icke-ekologiska djur för avel och rekrytering

Du behöver ett godkännande från Jordbruksverket för att få köpa in icke-ekologiska avels- och rekryteringsdjur i de fall det inte finns ekologiska djur att tillgå. Utrotningshotade raser som riskerar att försvinna från djurhållningen får du köpa in utan godkännande från Jordbruksverket, se 5.4.3.4.

De inköpta djuren ska genomgå en omställningstid innan du får sälja produkterna från dem som ekologiska, se 5.2.4.

Referens: 2018/848 art 10.1, art 14.1 Bilaga II del II 1.3.4.1, 1.3.4.3, 1.3.4.4, SJVFS 2021:47 3 kap 3–7 §§

Vid inköp av djur ska du först använda dig av databasen OrganicXLivestock, det system som används i Sverige (frivilligt) för att hitta ekologiska djur för avel. Om du hittar ekologiskt uppfödda djur ska du välja dessa framför andra djur. Om du inte hittar några lämpliga avelsdjur i systemet ska du skicka in en ansökan till Jordbruksverket för godkännande för inköp av icke-ekologiska djur.

Om du planerar att köpa in icke-ekologiska djur enligt någon av nedanstående undantagsregler (5.4.3.1–5.4.3.6) ska du i ansökan till Jordbruksverket beskriva varför ingen av de ekologiska djuren i databasen fungerar i din produktion.

5.4.3.1 Etablering av ny besättning

Efter godkännande från Jordbruksverket får du, när du ska etablera en ny besättning, köpa in icke-ekologiska:

- kalvar yngre än 6 månader,
- smågrisar som väger högst 35 kg,
- lamm och killingar som är yngre än 60 dagar,

- kaniner som är yngre är 3 månader.

Det finns ingen begränsning i hur många djur du får köpa in.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.3.4.4.1, SJVFS 2021:47 3 kap 4 §

5.4.3.2 Inköp av enstaka djur för avel och rekrytering

Efter godkännande från Jordbruksverket får du köpa in icke-ekologiska honor som inte fått ungar och vuxna icke-ekologiska hanar. Antalet honor som får rekryteras är begränsat. Du får under ett kalenderår köpa in högst 10 procent kvigor och 20 procent gyltor, ungtackor, unga getter och kaniner. Procentsatsen beräknas på det totala antalet vuxna djur du kommer att ha efter rekryteringen.

Har du färre än 10 nötkreatur eller kaniner, eller färre än 5 grisar, får eller getter i din besättning får du högst köpa in ett hondjur per år. Dessutom får enstaka handjur köpas in.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.3.4.4.2 SJVFS 2021:47 3 kap 5 §

Du får köpa in dräktiga honor men de får inte ha fött ungar.

5.4.3.3 Större inköp för avel och rekrytering

Efter godkännande från Jordbruksverket får du under ett kalenderår köpa in högst 40 procent icke-ekologiska honor som inte har fått ungar. Jordbruksverket beräknar procentsatsen på det totala antalet vuxna djur du, kommer att ha efter rekryteringen.

För att Jordbruksverket ska kunna godkänna din ansökan ska anledningen till att du vill köpa in ett större antal djur vara något av följande:

- En väsentlig utökning av djurhållningen har ägt rum eller planeras.
- Byte av djurras där bytet bör vara en del av en långsiktig plan och den ras du byter till är tänkt att vara den huvudsakliga rasen för din besättnings produktion.
- Utveckling av ny djurspecialisering där den nya produktionen inom djurslaget är tänkt att vara avsevärt annorlunda än den befintliga produktionen. Du kan till exempel gå från mjölk- till köttproduktion eller från slaktsvinsproduktion till en renodlad avelsbesättning.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.3.4.4.3 SJVFS 2021:47 3 kap 6 §

Du får köpa in dräktiga honor men de får inte ha fött ungar.

Även dräktiga kvigor som har mindre än två månader kvar till förlossning räknas som vuxna djur.

5.4.3.4 Inköp av utrotningshotade raser

I avels- och rekryteringssyfte får du köpa in icke-ekologiska djur av utrotningshotade raser som riskerar att försvinna från djurhållningen. Det är då även tillåtet att rekrytera honor som har fött ungar. Vid inköp av utrotningshotade raser behöver du inte ansöka om

godkännande från Jordbruksverket.

Enligt Jordbruksverkets föreskrift om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder är renrasiga djur av följande raser av nötkreatur, får, getter, grisar och kaniner sådana raser om riskerar att försvinna från djurhållningen:

- fjällko, rödkulla, väneko, ringamålako, bohuskulla, svensk lågland,
- dala pälsfår, fjällnäsfår, helsingefår, klövsjöfår, roslagsfår, svärdsjöfår, värmlandsfår, åsenfår, gutefår, ryafår, svenskt finullsfår, gestrikefår,
- svensk lantrasget, göingeget, jämtget, lappget,
- linderödssvin,
- svensk pälskanin, gotlandskanin och mellerudskanin.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.3.4.1, SJVFS 2021:47 3 kap 3 §,

När vi nämner svensk låglandsras så menar vi de äldre linjerna och inte de raser som har inblandning av holstein.

5.4.4 Inköp av slaktfjäderfä, långsamväxande linjer och slaktåldrar

Ekologiska uppfödningmetoder förordar långsam uppfödning och slakt vid en högre ålder. För att förhindra användning av intensiva uppfödningmetoder ska fjäderfän antingen födas upp tills de når en lägsta ålder eller komma från långsamt växande fjäderfälinjer som är anpassade för utomhusuppfödning.

Fram till och med den 1 januari 2032 ska slaktkycklingar räknas som långsamväxande om de har en genomsnittlig tillväxt på högst 45 gram per dag. Därefter ska den högsta tillåtna genomsnittliga tillväxttakten vara 40 gram per dygn. Som långsamväxande fjäderfälinjer räknas även skånegås, ölandsgås, svensk gul anka, svensk blå anka, blekingeanka och svensk myskanka.

Det är tillåtet att köpa in och föda upp slaktfjäderfä som inte definierats som långsamväxande. Om du inte använder långsamt växande fjäderfälinjer ska den lägsta slaktåldern vara:

- 81 dagar för slaktkycklingar.
- 150 dagar för kapuner.
- 49 dagar för pekingankor.
- 70 dagar för honor av myskänder.
- 84 dagar för hanar av myskänder.
- 92 dagar för mulardänder.
- 94 dagar för pärlhöns.
- 100 dagar för honor av kalkon.
- 140 dagar för gäss och hannar av kalkon och stekgäss.

Om du köper in icke-ekologiskt kläckta slaktfjäderfä ska du ansöka om tillstånd för det hos Jordbruksverket. Kycklingarna får vara högst tre dagar gamla vid insättningen.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II, del II, 1.9.4.1, SJVS 2021:47, 3 kap, 7 och 8 §§

För närvarande gäller (2024) att för slaktkyckling ett tillstånd för att köpa in icke-ekologiska kycklingar i ett år från beslutsdatum. För blivande avelsfjäderfän eller för kycklingar till unghönsuppfödning gäller tillståndet under fem år från beslutsdatum.

5.4.5 Inköp av unghöns till en ekologisk värphönsbesättning

För äggproduktion gäller följande:

- Du ska köpa in ekologiska unghöns uppfödda antingen enligt reglerna för ekologisk unghönsuppfödning eller i enlighet med nationella bestämmelser. De nationella bestämmelserna gäller under en övergångstid till och med den 31 december 2029, se punkt 5.4.5.1 nedan.

Referens: 2020/464 art.26.7, bilaga 1 del 4, SJVFS 2020:1, kap.3 § 5a

5.4.5.1 Uppfödning av unghöns avsedda för äggproduktion t.o.m. 31 dec 2029

Sverige införde under år 2020 nationella regler för ekologisk unghönsuppfödning och kan därför tillämpa en övergångsperiod enligt EU fram till och med utgången av år 2029. Endast unghönsuppfödare som var anslutna till ett kontrollorgan senast den 1 december år 2020 kan använda övergångsbestämmelserna.

Uppfödning enligt övergångsbestämmelser:

1. Uppfödningen ska ha tillgång till ekologisk mark, egen eller genom samarbetsavtal
 - a. Den gödsel som ekologiska unghöns producerar ska spridas på ekologisk mark
 - b. Unghönsuppfödningen ska uppfylla ett krav på 30 % självförsörjningsgrad gällande ekologiskt foder.
2. Uppfödningen får inte ha parallellproduktion dvs. inte ekologiska fjäderfä och icke-ekologiska fjäderfä av samma art inom samma företag
3. Unghönsen ska ha utfodrats med foder som uppfyller kraven för ekologiskt foder och de ska ha tillgång till grovfoder
4. Unghönsen ska ha skötts i enlighet med de regler för förebyggande djurhälsovård och veterinär behandling som gäller för ekologiska djur
5. Under uppfödningen gäller reglerna om utrymme och övriga mått i stallarna enligt djurskyddslagstiftningen

Det finns inget krav på att unghönsen ska ha utevistelse under övergångsperioden.

Referens: SJVFS 2020:1 kap 3 §5.a 2020/464 art 26.7

5.4.5.2 Uppfödning av unghöns avsedda för äggproduktion efter 31 dec 2029

Senast från och med 1 januari 2030 ska ekologiska unghöns födas upp enligt reglerna för ekologiska unghöns. Jämfört med nationella bestämmelser finns det följande skillnader:

- Tillgång till rastgård får ersättas med verandavistelse om Jordbruksverket beslutat om detta, men det gäller bara anläggningar som säljer avelshöns eller unghöns till andra länder.
- 10 000 unghöns får hållas i samma flock i en avdelning av ett unghönsstall, se regel 5.6.10.4.
- Upphöjda ytor får ersätta eller kombineras med sittpinnar se tabell i regel 5.6.10.1
- Beläggningen får vara maximalt 21 kg/m², se tabell i regel 5.6.10.2

Referens: 2018/848 1.9.4.4 f i bilaga II del II, 2020/464 artikel 15.3.b.ii

5.5 Avel och fortplantning

5.5.1 Val av raser och linjer

Du ska välja raser och linjer med en hög grad av genetisk mångfald som är lämpliga för ekologisk djurhållning och har lätt för att anpassa sig till lokala förhållanden. Du bör i första hand välja inhemska raser och linjer. Valet av djurras ska göra det möjligt att undvika sjukdomar och hälsoproblem samt minska behovet av operativa ingrepp. Rasen eller linjen bör därför vara livskraftig, ha god motståndskraft mot sjukdomar och nötkreatur bör företrädesvis vara kulliga om du inte vill ha djur med horn.

Referens: 2018/848 art 6 j, art 14.1 bilaga II del II, 1.3.2 d, 1.3.3

5.5.2 Fortplantning och insemination

Fortplantning av ekologiska djur ska ske med naturliga metoder, men du får använda semin och genomisk selektion för att uppnå önskade avelsframsteg. Fortplantning som framkallats på konstgjord väg är inte tillåtet dvs. kloning eller överföring av embryon.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.3.2 a

Könssorterad sperma får användas i Sverige och ger inga avvikelser från ditt kontrollorgan. Användning av könssorterad sperma är dock inte reglerat i den ekologiska lagstiftningen och det finns därför ingen rättslig prövning som tagit ställning till om det är tillåtet eller inte. Kommissionen har uttalat sig om könssorterad sperma och de anser att det inte är förenligt med det ekologiska regelverket att använda den.

Det är tillåtet att använda sperma efter icke-ekologiska djur och att använda sperma (vid insemination) från djur framtagna via embryotransfer.

5.5.3 Kloning och embryotransfer

Kloning eller överföring av embryon får inte användas i ekologisk produktion.

Referens: 2018/848 art 9.5, art 14.1 bilaga II del II 1.3.2 c

Du får däremot använda sperma från embryotransferdjur till inseminering och du får köpa djur som härrör från djur framtagna med embryotransfer. Detta är tillåtet för att inte begränsa avelsmaterialet.

5.5.4 Inga preparat för att kontrollera fortplantning

Du får inte använda artificiella medel, hormoner eller liknande ämnen för att kontrollera fortplantning eller för att synkronisera brunst, såvida det inte rör sig om veterinärmedicinsk behandling av ett enskilt djur.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.3.2 b

5.5.5 Inga genmodifierade djur

Genmodifierade djur är inte tillåtna i ekologisk produktion.

Referens: 2018/848 art 5 f iii och 11.1

5.5.6 Ruvning och kläckning

Det finns för närvarande inga särskilda regler om ruvning eller kläckeriverksamhet för ekologisk fjäderfäproduktion. Det innebär att det inte heller finns några särskilda regler vad gäller kläckägg.

Däremot är det möjligt att köpa in icke-ekologiska kläckägg utan att ha fått dispens från Jordbruksverket. Om kycklingarna kläcks på en ekologisk gård blir det ingen omställningstid för kycklingarna.

Referens: 2018/848 art 6 n och art 14.1 Bilaga II del II - 1.3.1

För kläckerier gäller krav på spårbarhet och särhållning genom underleverantörsavtal om de använder sig av ägg från ekologiska föräldradjur.

5.6 Inhysning

5.6.1 En god vistelsemiljö för djuren

Djur i ekologisk produktion ska ha ändamålsenliga stallar som erbjuder en god vistelsemiljö som tillgodoser djurens bekvämlighet, välbefinnande och beteendemässiga och artspecifika behov. Stallet ska ge dem skydd mot väder och vind samt en torr och ren liggplats. Djuren ska ges tillräckligt utrymme för att enkelt kunna röra sig fritt och inta naturliga ställningar. Du ska anpassa djurtäthet och gruppstorlek efter djurens art, ras, ålder och kön. Se nedan för mer detaljer vad gäller inomhusmiljö och utrymmeskrav i 5.6.8–5.6.11.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.6.3 och 1.7.2

5.6.2 Utegångsbesättningar

Du kan undantas kravet på att inhysa djuren i stall eller ligghall under stallsäsongen om du är ansluten till ett kontrollprogram för utegångsdjur som är godkänt av Jordbruksverket.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.6.2, SJVFS 2019:18 6 kap 12 §

I dagsläget har Jordbruksverket godkänt Sveriges Nötköttsproducenters kontrollprogram för utegångsdjur utan ligghall, nötkreatur. Kontrollprogrammet drivs av Gård & Djurhälsan på uppdrag av Sveriges Nötköttsproducenter.

5.6.3 Fri rörlighet för alla djur

Alla djur ska kunna röra sig fritt. Djuren får inte hållas uppbundna eller isolerade, om det inte finns särskilda skäl, se 5.6.4. Ekologiska djur får aldrig hållas i bur.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.6.8, 1.7.5

5.6.4 Tillfällig uppbinding och isolering

Du får av veterinärmedicinska skäl tillfälligt binda upp djur, under förutsättning att du håller dem under uppsikt. Du får tillfälligt isolera djur om det krävs av hänsyn till säkerhet, av djurvälståndsskäl eller av veterinärmedicinska skäl.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.5

5.6.5 Inomhusmiljö

Stallet ska ge djuren en god inomhusmiljö med en god naturlig ventilation. Byggnaders isolering, uppvärmning och ventilation ska garantera att luftcirkulationen, halten av damm, temperaturen, den relativa luftfuktigheten och gaskoncentrationen hålls inom gränser som säkerställer djurens välbefinnande. Det är viktigt att tillräcklig mängd frisk luft kan komma in i stallet.

Referens: 2018/848 art 14.1 bil II del II 1.6.1

Ventilation är inte bara självdragsventilation, även fläktventilation och andra styrda ventilationssystem är tillåtna. Följer du de svenska djurskyddsreglerna vad gäller halter av damm, gaskoncentration och luftfuktighet uppfyller du även det ekologiska regelverket gällande djurens inomhusmiljö.

5.6.6 Dagsljusinsläpp

Djuren ska ha tillgång till dagsljus och belysning som stödjer deras naturliga dygnsrytm och beteendebestånd. Fönster och andra dagsljusinsläpp ska placeras så att dagsljuset blir jämnt fördelat i hela djurutrymmet. Dagsljusinsläpp behöver inte bara ske via fönster, utan kan ske via taket.

Referens: 2018/848 art 14.1 bil II del II 1.6.1, SJVFS 2019:18 4 kap 12§, 2019:20 4 kap 16§, 2019:21 4 kap 11§, 2019:22 4 kap 11§, 2019:23 1 kap 30 och 33 §§, 2019:24 4 kap 14 §

Kontrollorganen har kalibrerat att de ska ta hänsyn till det faktiska ljusinsläppet vid kontroll, vilket betyder att de kontrollerar att det finns tillräckligt med fönster men även att fönsterna är rena nog för att släppa in ljus.

5.6.7 Liggplats

Du ska ge djuren en bekväm och rymlig liggplats som ska hållas torr och ren. Liggplatsen ska ha helt golv och vara beströdd. Du får ha en madrass eller en gummimatta på liggplatsen, men det ska även finnas strömmaterial.

Strömaterialet ska bestå av halm, spån, torv eller sand, annat lämpligt naturmaterial. Du får berika eller förbättra strömaterialet med mineralprodukter som är tillåtna som gödselmedel eller jordförbättringsmedel i ekologisk produktion. Du hittar en förteckning över dessa i bilaga II i förordning (EU) 2021/1165.

Referens: 2018/848 art 14.1 bil II del II 1.9.1.2 b, 1.9.3.2 b och 1.9.5.2 a, 2021/1165 art 2 bilaga II

Halm som används som strömmaterial får vara icke-ekologiskt odlad.

5.6.8 Inhysning för nötkreatur, får och getter

5.6.8.1 Utrymmeskrav för nötkreatur, får och getter inomhus

Det utrymme inomhus som alltid ska vara tillgängligt för djuren finns specificerat i tabell 1 och 2. För liggbås och andra detaljer som inte anges i regler för ekologisk produktion gäller minimimått enligt svenska djurskyddsbestämmelser.

Utrymmeskraven är miniminivåer. Funktionskraven kan göra att större ytor behövs i ditt stall.

Inomhusytan ska vara tillräckligt stor för att alla djur ska kunna vistas där samtidigt under de perioder när djuren inte kan gå ut.

Tabell 1. Utrymmeskrav för nötkreatur inomhus

Tabellen innehåller EU-förordningens regler såväl som Jordbruksverkets föreskrifter och svensk djurskyddslagstiftning som ibland är striktare än det ekologiska regelverket.

Kategori av djur	Minsta utrymme inomhus (m ² per djur)
Kalv, ungdjur och diko:	
Levande vikt (kg);	
< 60	1,5
< 90	1,7
< 100	2,2
< 200	2,5
≤ 350	4,0
> 350	1 m ² /100 kg (dock minst 5,0)
Mjöl-/amko på ströbädd	8,5
Avelstjur	10,0

Tabell 2. Utrymmeskrav för får och getter inomhus

Djurkategori	Minsta utrymme inomhus (m ² /djur)
Lamm eller killing (kg):	
< 15	0,35
15- 30	0,5
> 30	1,0
Vuxet får eller get	1,5
Dräktig tacka	1,7
Tacka < 65 kg, med lamm < 15 kg	1,85 (1,5 + 0,35)
Tacka > 65 kg, med lamm < 15 kg	1,9

I stallösningar där djuren har ständig tillgång till utrymmen både inne och ute är det acceptabelt med viss flexibilitet kring hur kraven på ytan fördelas mellan utomhus- och inomhusdelen. Det totala utrymmet måste dock vara minst det sammanlagda utrymmet för inomhus- och utomhusdelen som de ekologiska reglerna kräver. Till exempel kan detta vara när djur går i lösdrift med liggutrymme inomhus men utfodring sker utomhus. Minimiytan för inomhusdelen är de regler som gäller för liggyta enligt svensk lagstiftning.

Observera att svenska djurskyddskrav ibland är striktare än det ekologiska regelverket och ibland är det tvärtom. I de fall svenska djurskyddskrav är striktare än det ekologiska regelverket har vi angett detta i tabellerna ovan.

Referens: 2020/464 art 3 bilaga I del I (1 och 2), SJVFS 2019:21 kap 5, 4§, SJVFS 2019:22 kap 5, 3§

5.6.8.2 Ligghall för nötkreatur, får och getter som går ute året runt

Nötkreatur, får och getter som går ute året runt och inte har tillgång till ett mer traditionellt stall i anslutning till rastgården ska ha tillgång till ligghall som ger skydd mot väder och vind samt en torr och ren liggplats. De utrymmeskrav som då gäller är minimikraven för liggarean i ströad gemensam liggbox, som anges i djurskyddslagstiftningen.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II, 1.6.2, SJVFS 2019:18 6 kap 11§, 12§ 2019:21 6 kap 7§, 2019:22 6 kap 7§

5.6.8.3 Golvyta

Minst hälften av djurens minimiyta ska utgöras av helt golv. Golven ska vara släta men inte hala. Resten av golvytan får utgöras av dränerade golv, exempelvis spaltgolv.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.1.2 a, 2020/464 kap II art 4

5.6.8.4 Kalvar i grupp

Kalvar ska hållas i grupp. Du får hålla en kalv i ensambox upp till maximalt en veckas ålder. Vid veterinärmedicinska skäl får du tillfälligt hålla kalvar i ensambox, även vid en äldre ålder, men de får inte hållas uppbundna.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.1.2 c, SJVFS 2019:18 2 kap 11 §

Det är viktigare att kalvarna i en grupp är ungefär i samma ålder, så att utfodringen fungerar väl, än att de är många i en grupp. Därför räcker det med två kalvar i en grupp om det innebär bättre åldersfördelning.

5.6.8.5 Undantag för uppbundna nötkreatur

I besättningar med maximalt 50 vuxna nötkreatur får hondjur över 6 månader hållas uppbundna under stallperioden, förutsatt att de rastas utomhus minst 2 gånger per vecka då det inte finns möjlighet och tillgång till bete, se 5.7.4.5.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.1.1 c, SJVFS 2019:18 2 kap 10 och 11 §, SJVFS 2021:47 3 kap 12§

Hondjur av nötkreatur bör inte bindas upp före 20 månaders ålder. Mellan 6 och 20 månaders ålder får de vara uppbundna under sammanlagt en månad för att vänja sig vid uppbindning.

5.6.9 Inhysning för grisar

5.6.9.1 Utrymmeskrav för grisar inomhus

Det utrymme inomhus som alltid ska vara tillgängligt för djuren finns specificerat i tabell 3.

Utrymmeskraven är miniminivåer. Funktionskraven kan göra att större ytor behövs i ditt stall.

Tabell 3. Utrymmeskrav för grisar inomhus

Djurkategori	Minsta utrymme inomhus i gemensambox utan liggbås eller foderliggbås (m ² /djur)
Växande grisar i (kg):	
Upp till 35 kg	0,6 (EU och svensk djurskyddslagstiftning)
Över 35 kg men högst 50 kg	0,8 (EU)
Över 50 kg men högst 85 kg	1,2 (svensk djurskyddslagstiftning)
Över 85 kg men högst 110 kg	1,5 (svensk djurskyddslagstiftning)
Över 110 kg	Enligt beräkningsmodell för ströbäddsboxar 0,2 + (grisens vikt i kg / 84). (svensk djurskyddslagstiftning)
Digivande suggor med smågrisar fram till avvänjning	7,5 (EU)
Sinsugga, dräktig gylta	2,5 (EU)
Normalstor eller liten sugga	2,5 (svensk djurskyddslagstiftning)
Galt för avel	7,0 (10 om boxar används för naturlig betäckning) (enligt svensk djurskyddslagstiftning)

Referens: 2020/464 art 10 bilaga I del III, SJVFS 2019:20 5 kap 6, 7, 8 och 9 §§

5.6.9.2 Ligghall och hydda för grisar som går ute året runt

Grisar som går ute året runt och inte har tillgång till ett mer traditionellt grisstall i anslutning till rastgården ska ha tillgång till ligghall eller hydda. De utrymmeskrav som då gäller är minimikraven för liggarean i ströad liggbox, som anges i djurskyddslagstiftningen.

Referens: SJVFS 2019:20 6 kap 4 och 6§

5.6.9.3 Golvyta

Minst hälften av djurens minimiyta ska utgöras av helt golv. Resten av ytan får vara dränerade golv, exempelvis spaltgolv. Golven ska vara släta men inte hala.

Referens: 2018/848 art 14.1 bil II del II 1.9.3.2 a, 2020/464 art 11

5.6.9.4 Avskildhet vid grisning

Suggor och gyltor ska hållas i grupp utom under de sista stadierna av dräktigheten och under digivningstiden, då de får hållas enskilt. Några dagar före den beräknade grisningen ska de ges riklig tillgång till halm eller annat lämpligt material för att kunna bygga bo.

Referens: SJVFS 2019:20 2 kap 8§, 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.3.2 d, e

I Sverige räknas de sista stadierna av dräktigheten som veckan före beräknad grisning.

5.6.10 Inhysning för fjäderfän

5.6.10.1 Reden och upphöjda sittytter

Det ska finnas minst ett fackrede per sju värphöns eller föräldradjur av *Gallus gallus*.

Fackredet ska vara minst 125 cm² per höna, dock minst 750 cm², med en kortaste sida om 24 cm. Då ryms bara sex värphöns. För sju värphöns krävs ett rede om 875 cm², det är den största tillåtna storleken på ett fackrede.

Har du gemensamt rede (kollektivrede) ska det finnas minst 120-cm² per höna, och det gemensamma redet ska vara minst 1400 cm² med en kortaste sida på 35 cm. Det innebär 83,3 hönor per kvadratmeter redesyta. Jordbruksverkets föreskrifter SJVFS 2019:23 reglerar också redenas storlek för kalkoner och för simfåglar.

Fjäderfähus för alla fjäderfän utom gäss, pekingankor, myskankor och mulardankor ska vara utrustade med sittpinnar eller upphöjda sittytter (eller en kombination av dessa två) enligt tabellen nedan och introduceras vid så ung ålder som möjligt. Har du fler än 350 värphöns får du inte sätta sittpinnar över ströbädden eftersom den då blir mycket gödselförorenad.

Fjäderfän	Sittpinnar, upphöjda sittytter eller båda/ fågel
Föräldradjur för värphöns och slaktkyckling	18 cm sittpinne
Unghöns och värphönstappar	Alla kombinationer av sittpinnar eller upphöjda sittytter eller båda som ger minst 10 cm sittpinne/fågel eller minst 100 cm ² upphöjd sittyta/fågel. Observera att unghöns under 16 veckor alltid måste ha minst 6,5 cm sittpinne/fågel enligt svensk lagstiftning.
Värphöns	18 cm sittpinne
Slaktkyckling	Alla kombinationer av sittpinnar eller upphöjda sittytter eller båda som ger minst 5 cm sittpinne/fågel eller minst 25 cm ² upphöjd sittyta/fågel
Kapuner och poularder	Alla kombinationer av sittpinnar eller upphöjda sittytter eller båda som ger minst 5 cm sittpinne/fågel eller minst 25 cm ² upphöjd sittyta/fågel
Kalkoner	Alla kombinationer av sittpinnar eller upphöjda sittytter eller båda som ger minst 10 cm sittpinne/fågel eller minst 100 cm ² upphöjd sittyta/fågel
Pärllhöns	Alla kombinationer av sittpinnar eller upphöjda sittytter eller båda som ger minst 5 cm sittpinne/fågel eller minst 25

cm2 upphöjd sittyta/fågel

Referens: 2020/464 Art. 15.5 samt Bilaga I, del IV, SJVFS 2019:23 2 kap

För fjäderfåhus/stallar som var certifierade före den 1 januari 2022 enligt EU-förordningarna 834/2007 och 889/2008 kan man behålla ett lägre mått (det befintliga) på sittpinne/sittyta under en övergångsperiod till senast den 31 december 2024.

Referens: 2020/464 Art. 26.4.

Introducera sittpinnar och upphöjda sittytor från så låg ålder som möjligt. En rekommendation för slaktkyckling är att sittpinnar och/eller upphöjda nivåer enligt tabellen ovan ska finnas vid senast vid 3 veckors ålder.

5.6.10.2 Utrymmeskrav för fjäderfän inomhus

I tabellen nedan visas vilka krav som finns på minimiytor inomhus för ekologiska fjäderfän.

Tabell 4: Utrymmeskrav inomhus för ekologiska fjäderfän. En mobil byggnad är flyttbar.

Fjäderfäkategori	Utrymme inomhus (djur/m ² tillgänglig area resp. kg levande vikt/m ² tillgänglig area)
Föräldradjur	6 kg
Värphöns	6 kg
Värphöns i mobil byggnad	6 kg
Unghöns	21 kg
Värphönstuppar	21 kg
Slaktkyckling i fast byggnad	20 kg
Slaktkyckling i mobil byggnad	20 kg

Slaktankor i fast byggnad	20 kg
Slaktankor i mobil byggnad	20 kg
Slaktgäss i fast byggnad	18 kg
Slaktgäss i mobil byggnad	18 kg
Slaktkalkoner i fast byggnad	21 kg
Slaktkalkoner i mobil byggnad	21 kg

För föräldradjur och värphöns i flervåningssystem räknas utrymmeskraven på 6 värphöns per kvadratmeter för all tillgänglig yta i djurutrymmet (reden ej inräknade).

För slaktfjäderfän gäller 20 kg levande vikt/m² i fasta byggnader och 30 kg levande vikt/m² i mobila byggnader förutsatt att bottenvåningen i mobila huset inte överstiger 150 m².

Referens: 2020/464 art 14 Bilaga I, del IV samt Art. 15.6, SJVFS 2019:23 2 kap 12 §, 3 kap 5 §, 5 kap 2§, 6 kap 2§

I det ekologiska regelverket använder man begreppen tillgänglig area och användbar area, vilka är synonyma, och i djurskyddslagstiftningen använder man "tillgänglig area". Ytan som räknas ska vara minst 30 cm bred och ha 45 cm fri höjd och ständigt vara tillgänglig för fjäderfäna, och där redesytan räknas

bort. Golvytan får ha max 12% lutning.

5.6.10.3 Veranda och/eller utomhustillbyggnad

Om du har en veranda i anslutning till ditt stall kan du inte räkna in den* i den tillgängliga inomhusytan. En veranda är definierad som en oisolerad utomhustillbyggnad med tak där långsidan vanligtvis är utrustad med ett metallstängsel eller ett nät. Verandan ska ha utomhusklimat med naturligt ljus (vid behov kan artificiellt ljus finnas) och golvet ska vara täckt med strö.

Du kan räkna in en utomhustillbyggnad med tak i den tillgängliga ytan. Utomhustillbyggnaden ska då uppfylla följande villkor:

- Den måste vara tillgänglig dygnet runt.
- Den ska vara isolerad på ett sådant sätt att den inte har utomhusklimat.
- Den ska kunna ge byggnaden god naturlig ventilation och dagsljusinsläppet. Byggnadens isolering, uppvärmning och ventilation ska säkerställa att luftcirkulationen, halten av damm, temperaturen, den relativa luftfuktigheten och gaskoncentrationen hålls inom gränser som säkerställer djurens välbefinnande.
- Den ska uppfylla reglerna för in- och utgångshål till stall och rastgård, även måtten som är från inomhusdelen och ut till veranda/utomhustillbyggnad.

* Observera att för fjäderfåhus certifierade enligt EU-förordningarna 834/2007 och 889/2008 före den 1 januari 2022 och där djurhållaren har kunnat räkna verandan som tillgänglig inomhusyta så kan du fortsätta att göra det under en övergångsperiod till senast 31 december 2024.

Referens: 2018/848 art 3.28, art 14.1 Bilaga II del II 1.6.1 och 1.6.3, 1.7.2 och 1.9.4.4 e; 2020/464 art 15.2 c, art 26.3, SJVFS 2019:23 2 kap 12

När hönsen är aktiva ska det vara öppet till utomhustillbyggnaden under hela året. Det är dock tillåtet att stänga under den mörka delen av dygnet, när hönsen ändå sover och ljusprogrammet är släckt.

Det finns inga parametrar som säger att det ska vara ett visst antal grader varmare i utomhustillbyggnaden än utomhus, utan det ska vara en skillnad. Denna skillnad kan uppnås med väggar av tex. vindväv, trä, plåt eller plast.

Om du har en utomhustillbyggnad som är välisolerad kan den vara utan några luckor med endast passager mellan inomhusområdena och då kan du räkna detta som inomhus och tillgänglig yta. Då behöver du inte utöka passagen mellan det ursprungliga huset och det som tidigare har varit veranda.

5.6.10.4 Antal djur per avdelning i en byggnad

Varje fjäderfåflock i en enskild avdelning får som mest innehålla

följande antal:

- 3000 föräldradjur
- 3000 värphöns.
- 10000 unghöns
- 4800 slaktkycklingar
- 2500 kapuner
- 4000 poularder
- 2500 gäss
- 2500 kalkoner.
- 4000 honor eller 3200 hanar av myskankor, pekingankor och mulardankor.
- 5200 pärlhöns.

Det är tillåtet att ha mer än en avdelning (flock) under samma tak, men det ska då finnas en tydlig och för djuren väl synlig avgränsning. För föräldradjur, värphöns, unghöns, värphönstuppar och slaktkyckling (alla av arten *Gallus gallus*) ska avdelningarna skiljas åt genom täta eller halvtäta skiljeväggar eller med nät eller trådnät. För övriga fjäderfän gäller åtskiljning enbart med täta skiljeväggar som ska säkerställa fullständig fysisk åtskillnad från golv till tak i varje avdelning i fjäderfähuset.

De totala användbara utrymmet i stallar för slaktfjäderfä får inte överstiga 1600 kvadratmeter per produktionsplats.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II, del II, 1.9.4.4 m och n, 2020/464 Art. 15.3 b, c och d.

Observera att flockindelningen gäller också ute i rastgården, dvs flockarna får ej sammanblandas (ej heller om det sker sambete med andra djur).

Du som ska påbörja nybyggnation för ekologisk matfågelproduktion eller som ställer om befintliga icke-ekologiska fjäderfästallar kan ha maximalt 1600m² per produktionsenhet (se definition i 2018/848). Utrymmet ska räknas på den area som stallet är förprovat för och som det finns en möjlighet att hålla kycklingar på.

5.6.10.5 Omgångsuppfödning

Om du tillämpar omgångsuppfödning, allt in och allt ut, så ska byggnaden och tillhörande utrustning rengöras och desinficeras mellan varje omgång. Vid kontinuerlig uppfödning ska stall eller stallavdelning rengöras noggrant minst en gång årligen.

För tid som gäller för tomhållning av rastgårdsytan se 5.7.6.2.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II, del II. 1.9.4.4 c. SJVFS 2019:23 kap 1 21 §

5.6.10.6 In- och utgångar till rastgård och veranda

Byggnaden ska vara utformad så att alla fjäderfän lätt kan gå ut till rastgården och verandan. In- och utgångshålen bör vara placerade i

marknivå, men om de är upphöjda ska de förses med en ramp. De ska vara så pass stora att fjäderfäna lätt kan gå in och ut med normal kroppshållning. Enligt djurskyddslagen ska in- och utgångshålens storlek för värphöns vara minst 35 cm höga och 40 cm breda, och öppningarna ska vara fördelade efter hela byggnadens längd.

- För stallbyggnader utan veranda eller utomhustillbyggnad ska den sammanlagda längden på öppningarna i stallväggen vara 4 meter per 100 kvm tillgänglig minsta yta inomhus.
- För stallbyggnader med veranda eller utomhustillbyggnad ska den sammanlagda längden på öppningarna i stallväggen ut till verandan eller utomhustillbyggnaden vara 2 meter per 100 kvm tillgänglig minsta yta inomhus i stallet.
- Öppningen från verandan eller utomhustillbyggnaden till rastgården ska vara 4 meter per 100 kvm minsta tillgängliga yta inomhus.

För befintliga byggnader med veranda eller utomhustillbyggnad som var certifierades före den 1 januari 2022, får du behålla befintliga mått i stallväggen fram till den 31 december 2024.

Referens: 2020/464 art. 15.1 art 15.2 a-b och art 26.2, SJVFS 2019:23 2 kap 14 §

En lösning för att uppfylla minimimåtten för in- och utgångshål kan vara att man utnyttjar höjden på befintliga dörrar eller fönster och sätter in en extra ramp från en annan våningsnivå.

Du som har ett stall utan veranda och har en sluss påbyggd på öppningen i stallväggen till rastgården får då ha en mindre sammanlagd öppning i väggen (6 m/3000 höns). Detta om själva slussen uppfyller måttet på den totala sammanlagda längden på öppningen.

Du kan isolera din utomhustillbyggnad så att den kan räknas som inomhusyta och du behöver då inte ta hänsyn till måtten för beräkning av in- och utgångshål mellan stallvägg och utomhustillbyggnad. Se mer i kapitel 5.6.2.4

5.6.10.7 Flervåningssystem

Flervåningssystem får endast användas för föräldradjur (Gallus gallus), värphöns, värphönstuppar och unghöns.

I flervåningssystem får högst tre våningar med tillgänglig area finnas, inklusive bottenvåningen (golv med strö).

Inredningssystemet ska vara konstruerat så att alla fåglar kan röra sig fritt och att det är lätt att inspektera. Alla fåglar ska enkelt kunna hitta ut till rastgården. Varje våning ska förses med utgödsling för att förhindra att fåglarna smutsas ner.

Om du har byggnader med flera våningar som var certifierade före den 31 december 2021, gäller övergångsregler fram till och med den 31 december 2029.

Referens: 2020/464 art. 15.4 , art 26.5

Har du en extra våning utan tillgänglig yta dvs. redessvåning så räknas inte den in i de maximalt tre våningarna.

5.6.11 Inhysning för kaniner

5.6.11.1 Utrymmeskrav för kaniner inomhus

I tabell 4 nedan visas vilka krav som finns på minimiytor inomhus för ekologiska kaniner.

Tabell 4: Utrymmeskrav inomhus för ekologiska kaniner i fasta eller flyttbara byggnader.

Djurkategori	Minsta utrymme inomhus (m ² /djur) fasta byggnader	Minsta utrymme inomhus (m ² /djur) flyttbara byggnader
Digivande hondjur med ungar fram till avvänjning om hondjurets levande vikt understiger 6 kg	0,7–1,00 m ² beroende på vikt	0,6 m ²
Digivande hondjur med ungar fram till avvänjning om hondjurets levande vikt överstiger 6 kg	1,20 m ²	0,72 m ²
Dräktiga och reproduktiva hondjur/dräktigt eller reproduktivt hondjur om den levande vikten understiger 6 kg	0,5 -0,9 m ² beroende på vikt	0,5 m ²
Dräktiga och reproduktiva hondjur/dräktigt eller reproduktivt hondjur om den levande vikten överstiger 6 kg	1,0 m ²	0,62 m ²
Slaktkaniner från avvänjning till slakt Ersättningskaniner (slutet av gödningen till 6 månader)	0,30 m ² under 3 kg och 0,37m över 3 kg	0,15 m ²
Vuxna handjur	0,5–1,0 m ² beroende på vikt	0,6 m ²
Vuxna handjur som mottar hondjur för parning	1 m ²	1 m ²

Referens: 2020/464 art 18 bilaga I del V, SJVFS 2019:24 kap 5 tabell 1-5

5.6.11.2 Kaniner i grupp

Kaniner ska alltid hållas i grupp. Däremot kan handjur samt dräktiga

och reproduktiva hondjur avskiljas från gruppen för djurens säkerhet om det är under en begränsad period. En förutsättning är att de kan hålla ögonkontakt med andra kaniner då de är avskilda.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.5.2 b 2020/464 art 20.1.c

Par och grupper av kaniner bör sättas samman av unga djur och hållas oförändrade. Vuxna kaniner bör sammanföras på en plats som är okänd för de kaniner som ska sättas samman. Vid ett sammanförande bör även förvaringsutrymmet eller inredningen ändras. Vuxna honor med diande ungar bör inte sammanföras i nya grupper. En grupp bör inte bestå av fler än tio vuxna djur. Kaniner som hålls i par eller grupp bör ha tillgång till gömställen eller föremål som ger dem möjlighet att komma utom synhåll för varandra. Ungdjur bör hållas kullvis och könssorteras innan 12 veckors ålder.

5.6.11.3 Golvyta

Golvet ska vara helt och spalt är inte tillåten.

Referens: 2018/848 art 14.1 bil II del II 1.9.5.2 a

5.6.11.4 Inredning i byggnader

Kaniners byggnader ska vara så höga så att kaninerna kan stå med öronen upprätt och vara tillräckligt stora för att ha en bekväm, ren och torr ligg- och viloplats. Det ska finnas strö som ska bestå av halm eller annat naturmaterial. De ska också ha tillgång till mörka gömställen och skydd under tak. Det ska även finnas en upphöjd sittyta (inomhus eller utomhus). Kaninerna ska alltid ha tillgång till material att gnaga på.

Referens: 2018/848 art 14.1 bil II del II 1.9.5.2 a, d, 2020/464 art 20.1 e i och iv

5.6.11.5 Bobyggnad och digivande honor

Det ska finnas tillräckligt med bo för alla ungar, med minst ett bo per digivande hondjur med ungar. Alla hondjur ska ha tillgång till bona minst en vecka före förväntat födelsedatum och åtminstone fram till slutet av ungarnas diperiod. Det ska även finnas torrt material för att bygga bo. Hondjuren ska också kunna förflytta sig bort från boet och återvända till boet för att dia ungarna.

Referens: 2020/464 art 20.1 d och e ii och iii

5.7 Utevistelse

5.7.1 Utevistelse för alla djurslag

Ekologiska djur ska hållas utomhus, på rastgård eller bete, när väder, säsong och markbeskaffenheter möjliggör detta, såvida det inte är direkt olämpligt eller medför risk för djurens hälsa. Syftet med utevistelsen är att stimulera djurens kroppsliga och beteendemässiga behov samt stärka deras naturliga försvar mot sjukdomar.

Utevistelsen ska ske på ekologisk mark eller mark under omställning med undantag för bete på allmänning och drivning av djur, se 5.3.5 och 5.3.6.

Referens: 2018/848 art 6 1, art 14.1 bilaga II del II 1.4.2.1, 1.7.2, 1.7.3

5.7.2 Tillfällig innevistelse

Du får i vissa fall hålla djur inne tillfälligt som i vanliga fall har krav på daglig utevistelse om vädret eller markbeskaffenheten inte möjliggör detta. Djur kan även hållas inne tillfälligt vid veterinärbehandling och då med en lämplig bädd. Tänk på att du ska ge djuren tillgång till utevistelse under karenstiden efter läkemedelsbehandling. Glöm inte att dokumentera om ~~du~~ och varför du använder dig av tillfällig innevistelse.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.6.9

Du får under betes- och utevistelseperioden tillfälligt hålla djur inne högst 2 veckor vid betäckning, inseminering, sinläggning, för att föda eller före slakt.

Du får också tillfälligt hålla djuren inne vid sjukdom, knottangrepp, otjänligt väder eller vid stor risk för rovdjursangrepp.

5.7.3 Utevistelseytan

Du ska anpassa djurtätheten för att minska överbetning, markförstöring, erosion eller föroreningar som orsakas av djuren eller spridningen av deras gödsel. Markytor som är högt belastade av djuren ska vara hårdgjorda, dränerade eller naturligt ha motsvarande funktion.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.4 SJVFS 2019:18 6 kap 3 §, SJVFS 2019:20 6 kap 3 §, SJVFS 2019:21 6 kap 3 §, SJVFS 2019:22 6 kap 3 §, SJVFS 2019:23 1 kap. 42 §, SJVFS 2019:24 6 kap 3 §

5.7.4 Utevistelse för nötkreatur, får och getter

5.7.4.1 Utrymmeskrav för nötkreatur, får och getter vid utevistelse

Det utrymme utomhus som ska vara tillgängligt för nötkreatur, får och getter finns specificerat i tabell 5-6. För detaljer som inte anges i reglerna för ekologisk produktion gäller minimimått enligt svenska djurskyddsbestämmelser.

Utrymmeskraven är miniminivåer. På bete bör djuren ha större utrymme.

Referens: SJVFS 2019:18 kap 6

Tabell 5. Utrymmeskrav för nötkreatur vid utevistelse på rastgård

Kategori av djur - Nötkreatur	Minsta utrymme utomhus/ rastgård (m ² per djur)
Kalv, ungdjur och diko:	
Levande vikt (kg);	
< 100	1,1
< 200	1,9
≤ 350	3,0
> 350	0,75 m ² /100 kg (dock minst 3,7)
Mjök-/amko på ströbädd	4,5
Mjök-/am-/singo, övrig lösdrift	4,5
Avelstjur	30,0
Uppbundna vuxna nötkreatur	4,5

Referens: 2020/464 art 3 tabell 1, del I bilaga 1

Tabell 6. Utrymmeskrav för får och getter vid utevistelse på rastgård

Djurkategori – får och getter	Minsta utrymme på rastgård (m ² /djur)
Lamm eller killing)	0,5
Vuxet får eller get	2,5

Referens: 2020/464 art 3, bilaga 1 tabell 2,

5.7.4.2 Rastgård för nötkreatur, får och getter

Nötkreatur, får och getter ska ha permanent tillgång till rastgård när de inte hålls på bete för att de ska få röra på sig. Djur som har tillgång till bete under betesperioden och som hålls i lösdrift behöver inte ha tillgång till rastgård utomhus under vintermånaderna. Med vinterperioden avses den period när vegetationen inte växer.

Rastgården får vara delvis övertäckt med tak.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.6.5, 1.7.3, 1.9.1.1. d, SJVFS 2021:47 3 kap 11 §

I Sverige accepteras att rastgården är övertäckt till maximalt tre fjärdedelar.

5.7.4.3 Bete för nötkreatur, får och getter

Nötkreatur, undantaget tjurar över ett år, får och getter ska hållas på bete när väder, säsong och markbeskaffenheter möjliggör detta. Minsta godkända betesperiod enligt svensk djurskyddslagstiftning regleras i Jordbruksverkets föreskrifter SJVFS 2019:18, 2019:21 och 2019:22. I föreskrifterna som heter 2019:18 finns även detaljer för beteskraven för kalvar.

Enligt Jordbruksverkets djurskyddsföreskrifter ska får och getter hållas på bete under minst följande tid för de angivna länen:

- Minst 2 månader: Dalarna, Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten, Norrbotten.
- Minst 3 månader: Stockholm, Uppsala, Södermanland, Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Gotland, Västra Götaland, Värmland, Örebro, Västmanland.
- Minst 4 månader: Blekinge, Skåne, Halland.

Nötkreatur ska hållas på bete under ett minst antal dagar under betesperioden och antalet varierar för de angivna länen nedan. Antalet dagar varier även beroende på om det är nötkreatur som hålls för mjölkproduktion eller inte och beroende på vilken ålder djuren har:

- Dalarna, Gävleborg, Västernorrland, Jämtland, Västerbotten, Norrbotten – vuxna djur, 60-30 dagar beroende på period
- Stockholm, Uppsala, Södermanland, Östergötland, Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Gotland, Västra Götaland, Värmland, Örebro, Västmanland – vuxna djur, 9-60 dagar beroende på period
- Blekinge, Skåne, Halland – vuxna djur, 9-60 dagar beroende på period

För exakta antal dagar och tidpunkter se Jordbruksverkets föreskrifter SJVFS 2019:18 kap 6 tabell 8-10.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.3, 1.9.1.1 b, SJVFS 2019:18 6 kap 4-7 §§, SJVFS 2019:21 6 kap 4 §, SJVFS 2019:22 6 kap 4 §

Nötkreatur (ej mjölkkor), får och getter bör ha tillgång till bete dygnet runt, men får och getter kan tas in för mjölkning. Mjölkkor anses hållna på bete i ett dygn om de under dygnet vistas ute under en sammanhängande tidsperiod på minst 12 timmar per dygn.

5.7.4.4 Utevistelse för tjurar

Du får hålla tjurar som är äldre än ett år i rastgårdar i stället för på bete under betesperioden.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.1.1 c

Tjurar ska hållas på rastgård från 12 månaders ålder om de föds

upp i ett system utan betesdrift.

För tjurar som har varit ute på bete under en sommar inträder kravet på utevistelseperiod i rastgård när bete inte längre växer och marken t.ex. blivit för blöt.

I dagsläget har Jordbruksverket godkänt Sveriges Nötköttsproducenters kontrollprogram för utgångsdjur utan ligghall, nötkreatur. Kontrollprogrammet drivs av Gård & Djurhälsan på uppdrag av Sveriges Nötköttsproducenter.

5.7.4.5 Rastning av uppbundna nötkreatur

Nötkreatur som hålls uppbundna ska rastas utomhus minst två gånger per vecka under de delar av året som de inte hålls på bete. Rastningen får ske på obevuxen rastgård eller annan mark som är lämplig. Rastgården får även vara delvis övertäckt med tak.

Du får frånga kravet för rastning för enskilda djur under en begränsad tid om det är motiverat av hänsyn till säkerhet, djurskydd eller veterinära skäl.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II, 1.6.5, 1.7.5, SJVFS 2021:47 kap 3 12§

I Sverige accepteras att rastgården är övertäckt till maximalt tre fjärdedelar.

Rastningen för uppbundna nötkreatur ska vara minst 15 minuter per rastningstillfälle. Beroende på ditt produktionssystem kan du behöva anpassa praktiskt för att rastningen fungera. T.ex. kan du för att underlätta rastningen låta grupper av djur rastas vid olika tillfällen, dock gäller att samtliga djur ska ha minst två rastningstillfällen per vecka.

I Sverige accepteras att rastgården är övertäckt till maximalt tre fjärdedelar. Tänk på att rastningsytorna inte får läcka växtnäring och därför rekommenderas att rastning sker på hårdgjorda ytor, eller ytor som naturligt har motsvarande funktion. För att undvika att ytan blir hal kan lämpligt material t.ex. sand eller bark läggas på rastytan.

Du ska kunna redogöra för dina rastningsrutiner. Om det på grund av olämplig väderlek eller på grund av markbeskaffenheten inte gör rastning möjlig ska detta också dokumenteras.

I Sverige anser vi att markbeskaffenhet och väderlek definieras som olämplig för rastning vid:

- *Halt underlag (t.ex. lera och is) som innebär uppenbar risk för att djur kan skada sig.*
- *Extrema väderförhållanden (t.ex. kraftig blåst, kraftigt regn, snöstorm och vid kombination av kyla, regn och blåst samt*

vid extrem värme).

- Stora temperaturskillnader (>20 ° C) mellan inom- och utomhusmiljön, som kan medföra risk för nötkreaturens hälsa.

5.7.5 Utevistelse för grisar

5.7.5.1 Utrymmeskrav för grisar vid utevistelse på rastgård

Det utrymme utomhus som ska vara tillgängligt för grisar finns specificerat i tabell 7. För detaljer som inte anges i reglerna för ekologisk produktion gäller minimimått enligt svenska djurskyddsbestämmelser.

Utrymmeskraven är miniminivåer. På bete bör djuren ha större utrymme.

Tabell 7: Utrymmeskrav på rastgård för ekologiska grisar.

Djurkategori - Gris	Minsta utrymme på rastgård (m ² /djur)
Växande grisar (kg):	
Högst 35	0,4
35 < 50	0,6
50 < 85	0,8
85 < 110	1,0
> 110	1,2
Digivande suggor med smågrisar fram till avvänjning	2,5
Sinsugga, dräktig gylta	1,9
Galt för avel	8,0

Referens: 2020/464 art 10 del III, bilaga I

5.7.5.2 Rastgård eller bete för grisar

Grisar ska ha permanent tillgång till rastgård eller bete, gärna på mark med träda eller skog. Du ska ordna så att utevistelseytan är attraktiv för djuren och ger dem möjlighet att gödsla och böka. För bökningen kan olika substrat användas, till exempel halm, ensilage, torv, flis, bark, sand eller jord.

Grisarna ska ha tillgång till skydd mot väder och vind, och resurser som ger dem möjlighet att reglera kroppstemperaturen.

Rastgården får vara delvis övertäckt med tak.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.6.5, 1.7.3, 1.9.3.2 f, 2020/464 art 12.1–12.2

Grisar som hålls utomhus under den varma årstiden bör ha tillgång till gyttejbad.

I Sverige accepteras att rastgården är övertäckt till maximalt tre fjärdedelar.

5.7.5.3 Utevistelse för smågrisar

Det ska erbjudas suggor med smågrisar utevistelse så snart som möjligt efter grisning, eller senast 2 veckor innan avvänjning. Under de kallare årstiderna ska smågrisarna erbjudas halm eller liknande för att "boa" in sig i och undvika nedkylning. Vid grupphållning bör du hålla suggor med smågrisar åtskilda de första 10-14 dagarna efter grisning för att undvika att äldre smågrisar korsdiar.

5.7.6 Utevistelse för fjäderfän

Ekologiska fjäderfän ska ha tillgång till utevistelse dagtid från så låg ålder som möjligt när deras fysiologiska förutsättningar är lämpliga samt:

- När markbeskaffenhet och väder tillåter det, och
- Det inte finns myndighetsbeslut om restriktioner mot utevistelse vid smittsamma sjukdomar, se regel 5.7.6.5.

Utevistelse ska erbjudas under minst en tredjedel av varje individs liv.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II, del II, 1.9.4.4 d-e,

Med fysiologiska förutsättningar menar man att de ska vara tillräckligt beffädrade.

5.7.6.1 Rastgård till fjäderfän

Rastgårdar till fjäderfän ska vara attraktiva för fåglarna och fullt tillgängliga för samtliga fåglar.

- För fjäderfähus med flera flockar ska utomhusrastgården avskiljas mellan avdelningarna för respektive flock.
- Rastgårdar ska vara försedda med ett tillräckligt antal skydd, för att säkerställa att fåglarna använder hela rastgården på ett balanserat sätt. Skydden kan bestå både av byggnadskonstruktioner och av buskar och träd och ska vara spridda över hela rastgården.
- Ytan ska vara huvudsakligen täckt med olika sorters växtlighet som ska underhållas regelbundet för att motverka näringsöverskott.
- Rastgården får vara delvis övertäckt. I Sverige accepteras att rastgården är övertäckt till maximalt tre fjärdedelar.
- Du ska se till att det är lätt för fjäderfäna att komma åt sitt vatten.

- Rastgården för fjäderfä får inte sträcka sig mer än 150 m från närmaste in- och utgångshål i stallet. Denna sträcka kan dock utökas upp till 350 m under förutsättning att det finns ett tillräckligt antal skydd mot väder och rovdjur jämnt fördelade över hela rastgården. Det ska finnas minst 4 skydd per ha.
- För gäss ska rastgården ge fåglarna möjlighet att tillgodose sitt behov av att äta gräs.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II, del II 1.6.5 och 1.9.4.4 g-h, 2020/464 art. 16.1-6

Avdelning av utomhusrastgården kan du uppfylla med t ex staket, flexinät, plastnät eller liknande. Rimlig höjd på nätet är 65-70 cm.

Det är bra om du väljer växter som gör det möjligt att hålla mer än hälften av rastgårdsytan bevuxen under den period som fjäderfäna hålls på bete. För att underhålla växtligheten i rastgården kan du t.ex. så nytt i kala ytor.

Vatten behöver finnas tillgängligt i rastgården om den sträcker sig längre än 150 meter från utgångshålen.

5.7.6.2 Viloperiod för rastgård vid omgångsuppfödning

För att hålla parasittrycket nere och låta växtligheten återhämta sig ska rastgårdarna ha en viloperiod mellan varje produktionsomgång så att växtligheten kan växa upp igen. Rastgårdar till värphöns och avelsfjäderfä ska hållas tomma minst sex veckor mellan omgångarna och rastgårdar för matfågel ska hållas tomma minst två veckor mellan omgångarna. Dessa krav ska inte tillämpas på fjäderfän som inte föds upp i omgångar, som inte hålls i fällor och som är frigående hela dagen.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II, del II 1.9.4.4 c, SJVFS 2021:47 3 kap 10 §

Om du behöver göra åtgärder i din rastgård som t.ex. plantera träd eller buskar, ändra om vattenstationer eller andra förbättringar får du tillfälligt stänga av delar av rastgården. Om du vill göra förändringar i din rastgård utanför viloperioden så går detta bra och du kan då tillfälligt stänga av ett visst område. Se även 5.7.6.4.

5.7.6.3 Simfåglar ska ha tillgång till vatten

Simfåglar ska ha tillgång till vatten så att deras artspecifika behov tillgodoses. Med det menas att de ska ha vatten de kan vistas i, så att de kan simma, bada, doppa fodret i vattnet mm.

Vattnet ska bestå av ett vattendrag, en damm, en sjö eller en bassäng och fåglarna ska alltid ha tillgång till vattnet. Om det på grund av väder eller hygieniska förhållanden är olämpligt eller omöjligt, t.ex. på grund av is, för fåglarna att använda vattnet behöver du däremot

inte ge dem tillträde dit. Om väderförhållandena inte tillåter sådan tillgång ska de dock ha tillgång till vatten så att de kan doppa huvudet för att tvätta fjäderdräkten.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II, del II 1.9.4.4 k.

5.7.6.4 Utrymmeskrav för fjäderfän i rastgård

Varje djur (fjäderfä) ska som minst ha tillgång till en viss yta i rastgården. I tabell 8 ser du vilka utrymmeskrav som gäller. Har du en grupp med 3000 värphönsplatser ska du ha 12 000 kvadratmeter rastgårdsyta tillgängligt för den gruppen hela tiden förutom då väderleken inte tillåter detta. Se även punkt 5.7.6.2 för mer information om rastgårdar.

Referens: 2020/464, art 14.4 och del IV bilaga I

Tabell 8. Utrymmeskrav på rastgård för fjäderfän.

Fjäderfäkategori	Utrymme utomhus, m ²
Värphöns och Föräldradjur	4
Unghöns och värphönstuppar	1
Slaktkyckling och pärlhöns i fasta Byggnader	4
Slaktfjäderfä i mobil byggnad	2,5
Kapuner och poularder	4
Ankor	4,5
Kalkoner	10
Gäss	15

Referens: 2020/464 art 14 Bilaga I, del IV 1-9.

5.7.6.5 Restriktioner mot utevistelse vid smittsamma sjukdomar

Jordbruksverket kan besluta om restriktioner mot att ha fjäderfä utomhus, exempelvis på grund av en smittsam fjäderfäsjukdom. Restriktionerna gäller även för ekologiska fjäderfän, utan att de förlorar sin ekologiska status. Det omfattar kravet på utevistelse som sådan men även kravet på att de ska vara ute minst en tredjedel av sitt liv. Om fjäderfän hålls inne på grund av Jordbruksverkets restriktioner ska de ha ständig tillgång till grovfoder och ett passande material för sysselsättning.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II, del II, 1.7.3 samt 1.9.4.4 e och j

5.7.7 Utevistelse för kaniner

5.7.7.1 Utrymmeskrav för kaniner vid utevistelse

Kaniner ska ha tillgång till ett utomhusområde med en rastgård som har växtlighet och material som kaninerna kan gnaga på och helst även ha bete. Om kaninerna har ett utomhusområde med betong ska det vara lätt för dem att ta sig till den del av området som har växtlighet, för att ytan med betong ska få räknas in i den minsta yta utomhus som kaninerna ska ha. Det ska finnas tillräckligt många upphöjda plattformar för kaninerna och de ska även ha tillgång till täckt skydd med mörka gömställen. Runt utrymmet ska det finnas stängsel som är tillräckligt höga och djupa för att förhindra att kaninerna rymmer eller att de kan gräva sig ut.

Referens: 2018/848 art 14.1 bil II del II 1.9.5.2, d, 2020/464 art 20.2

Tabell 9. Utrymmeskrav på rastgård för kaniner

Djurkategori	Minsta utrymme utomhus (rastgård utomhus med växtlighet, helst bete) (nettoarea tillgänglig per djur undantaget plattformar m2 /djur) Fasta byggnader	Minsta utrymme utomhus (nettoarea tillgänglig per djur undantaget plattformar m2 /djur) Flyttbara byggnader
Digivande hondjur med ungar fram till avvänjning	2,5 m2 /hondjur med ungar	2,5 m2 /hondjur med ungar
Dräktiga och reproduktiva hondjur	2,5	2,5
Slaktkaniner från avvänjning till slakt Ersättningskaniner (slutet av gödningen till 6 månader)	0,5	0,4
Vuxna handjur	2,5	2,5

Referens: 2020/464 art 18 bilaga I del V

5.8 Djurtäthet och stallgödsel

5.8.1 Gränsvärden för kväve och fosfor

Du måste anpassa din totala djurtäthet så att den gödselmängd du sprider inte överstiger gränsvärdet för kväve och fosfor. Du får som högst sprida 170 kg organiskt kväve per hektar spridningsareal och år. Dessutom får du under en femårsperiod som högst sprida en gödselmängd som motsvarar 22 kg totalfosfor per hektar spridningsareal och år.

Referens: 2018/848 art 12.2 bilaga II del I 1.9.4, art 14.1 bilaga II del II 1.6.6, SJVFS 2004:62 8 §

Gränsvärdet för organiskt kväve gäller för stallgödsel, torkad stallgödsel och torkad fjäderfägödsel, komposterade exkrement från djur (inbegripen fjäderfägödsel), komposterad stallgödsel och flytande exkrement från djur. Du räknar fosforgivan som ett genomsnitt under femårsperioden och på hela din spridningsareal. I Sverige är det oftast maxgivan för fosfor som begränsar givan.

5.8.2 Spridningsavtal för gödsel från ekologisk djurhållning

Gödsel från ekologisk djurhållning ska spridas på ekologisk mark. Har du inte tillräckligt med egen spridningsareal för den gödsel dina djur producerar ska du upprätta avtal om gödselspridning med en annan ekologisk gård, se 3.5.9.

Referens: 2018/848 art 12.1 Bilaga II del I 1.9.5

Som lantbrukare kan du inte sälja gödsel till privatpersoner eller jordföretag.

5.9 Foder

Foderuppgifter är uttryckta i torrsubstans (ts) eller i procentsatser.

5.9.1 Foder av god kvalitet och anpassat till djurslaget

Du ska ge djuren ett foder de mår bra av. Fodret ska ha god hygienisk kvalitet och sammansättningen ska vara anpassad till respektive djurslag och utvecklingsstadium.

Referens: Djurskyddslagen 2018:1192 2 kap 4 §, 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.4.1 b och d

5.9.2 Ekologiskt foder

Allt foder som är av jordbruksursprung ska vara ekologiskt eller under omställning, se 5.9.8 och 5.9.9. Fram till 31 december 2026 får du dock ge smågrisar och unga fjäderfän en liten andel icke-ekologiskt proteinfoder, se 5.9.5.3

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.4.1 b, 1.9.3.1 c, 1.9.4.2 c

Du ska inte räkna in mineralfoder, kalk, snäckskal och liknande när du beräknar andelen ekologiskt foder.

5.9.2.1 Otillåtna ämnen och metoder

Genetiskt modifierade organismer, GMO, eller produkter som framställts av eller med GMO får inte användas i ekologisk produktion.

Är den senaste levande organismen i produktionskedjan en GMO, får produkten inte användas i ekologisk produktion eller märkas som ekologisk.

Inte heller tillväxtfrämjande medel och syntetiska aminosyror får tillsättas i foder till ekologiska djur. Det är heller inte tillåtet att behandla ekologiskt foder eller råvaror som används i ekologiskt foder med joniserande strålning.

Referens: 2018/848 art 3.60, art 11.1 art 9.4, art 14.1 bilaga II del II 1.4.1 f

Observera att det inte heller är tillåtet att behandla omställningsfoder och övriga foder till ekologiska djur med joniserande strålning.

5.9.3 Självförsörjning av foder

Du ska i första hand utfodra dina djur med foder som är producerat på den egna gården, eller i samverkan med en annan ekologisk gård i samma region.

Minimikravet på självförsörjningsgraden för respektive djurslag framgår av 5.9.4.1, 5.9.5.1, 5.9.6.1

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.4.1 a

Självförsörjningsgraden ska du beräkna utifrån den årliga foderåtgången på gården, inklusive betesintaget. Du ska räkna på dina skördar under normala förhållanden.

Om du köper in foder får du i beräkningen av din självförsörjningsgrad kvitta det mot följande grödor, som antingen du själv eller de gårdar du samarbetar med odlar och säljer:

- *Alla grödor som kan användas som foder till de aktuella djurslagen*
- *Utsäde*

5.9.3.1 Samarbete om foder och gödsel mellan gårdar

Du får samarbeta med en eller flera ekologiska gårdar eller gårdar under omställning om foder och gödsel så att era gårdar tillsammans uppnår minst den självförsörjningsgrad av foder som krävs för de djurslag ni har.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.4.1 a

Enligt nationella riktlinjer ska samarbeten mellan gårdar kopplas med ett spridningsavtal för gödseln. Kontakta ditt kontrollorgan för mer information och avtalsmallar.

Gården du samarbetar med ska odla fodergrödor som är aktuella för djurslaget. Det är tillåtet att köpa in färdigfoder från fodertillverkare förutsatt att du uppfyller självförsörjningsgraden. Du kan även ha ett samarbete med en foderfabrik där du har din egen odling och säljer spannmål till foderfabriken och sedan köper tillbaka värmebehandlat foder.

5.9.4 Foder till nötkreatur, får och getter

5.9.4.1 Självförsörjningsgrad för nötkreatur, får och getter

För nötkreatur, får och getter ska minst 70 procent av fodret vara producerat på den egna gården eller de gårdar som du samarbetar med.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.1.1 a

5.9.4.2 Grovfoder till nötkreatur, får och getter

Minst 60 procent av torrsbstansinnehållet i djurens dagliga foderranson ska bestå av grovfoder. Grovfodret kan vara färskt, torkat eller ensilerat.

För mjölkproducerande djur som befinner sig tidigt i laktationen är det tillåtet att under högst tre månader sänka andelen grovfoder till 50 procent.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.1.1 f

5.9.4.3 Bete till nötkreatur, får och getter

Uppfödningssmetoden ska bygga på maximalt utnyttjande av betet, d.v.s. att du utnyttjar bete till djuren i så stor utsträckning som möjligt. För ytterligare betesregler se 5.7.4.3.

Tjurar som är över ett år gamla får hållas på en utomhusrastgård istället för på bete, men måste ha tillgång till grovfoder.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.4.1. e, 1.9.1.1 b och c

Maximalt utnyttjande av bete betyder i praktiken att minst hälften av nötkreaturens, fårens och getternas grovfoderintag under betessäsongen ska utgöras av bete, räknat per kilo torrs substans, ts. För mjölkkor motsvarar detta minst 6 kilo ts. Djuren måste ha en rimlig chans att beta i den utsträckning som krävs för att uppfylla kravet.

5.9.5 Foder till grisar och fjäderfä

5.9.5.1 Självförsörjningsgrad för grisar och fjäderfän

För grisar och fjäderfän ska minst 30 procent av fodret vara producerat på den egna gården eller de gårdar som du samarbetar med.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.3.1 a och 1.9.4.2 a.

För dig som är gris- eller fjäderfäproducent finns alternativet att samarbeta om foder och gödsel (se 5.9.3.1).

5.9.5.2 Bete och grovfoder till grisar och fjäderfä

Grisar och fjäderfä ska ha tillgång till bete eller grovfoder varje dag. Grovfodret kan vara färskt, torkat eller ensilerat.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.3.1 b, 1.9.4.2 b,

Grovfodret kan till exempel utgöras av hö, hösilage eller rotfrukter. Det grovfoder som ges till respektive djurslag bör vara av ett slag som är smakligt för djurslaget ifråga.

5.9.5.3 Icke-ekologiska foderråvaror till grisar och fjäderfä

Förutsatt att Jordbruksverket har bekräftat att vissa proteinråvaror inte finns tillgängliga i ekologisk form får du ge smågrisar som väger upp till 35 kg och unga fjäderfä upp till 5 procent icke-ekologiskt proteinfoder av jordbruksursprung. Detta gäller fram till den 31 december 2026.

De proteinråvaror som Jordbruksverket för året 2024 bekräftat att det råder brist på är ekologiska varianter av potatisprotein, majs gluten samt vattenfritt betain av ekologiskt eller naturligt ursprung. Råvarorna ska produceras eller beredas utan kemiska lösningsmedel.

Du ska beräkna foderandelarna per djur och tolv månaders period, inte per besättning och år. För djur med kortare levnadstid än ett år gäller konsumtionen för djurets livstid.

Andelen icke-ekologiska foderråvaror kan fördelas olika under den tiden de unga djuren får äta icke-ekologiska proteinråvaror, så länge du inte överskrider 5 procent under en tolv månadersperiod. Alla foderandelar ska beräknas i kilo torrs substans. Se även 5.9.8 för icke-ekologiska foderråvaror och tillsatser.

Referens: 2018/848, art 14.1, Bilaga II, del II, 1.9.3.1 c, 1.9.4.2 c. och Jordbruksverkets beslut av den 21 december 2023 med dnr 4.7.18-21768/2023.

Ytterligare krav för att få använda dessa icke-ekologiska foderråvaror är att de balanserar foderstaten, för de aktuella djurkategorierna, med avseende på aminosyrainnehåll, och att ekologiska proteinråvaror med motsvarande aminosyrasammansättning inte finns tillgängligt.

Det finns ingen definition av unga fjäderfän, men alla slaktkycklingar och annan slaktfågel som slaktas vid de lägsta tillåtna åldrar som gäller vid användning av icke långsamväxande fjäderfän är unga fjäderfän. Unghöns som är högst 18 veckor gamla är också att betrakta som unga fjäderfän, oavsett ras eller hybrid.

En del värphönshybrider och hybrider inom slaktkyckling och värphönslinjer som ska användas som avelsdjur är inte fullvuxna vid 18 veckors ålder. Hur länge de är att anse som unga varierar, men för de flesta värphönshybrider är en ålder på mellan 27 och 35 veckor fortfarande att anse som unga fåglar.

5.9.6 Foder till kaniner

5.9.6.1 Självförsörjningsgrad för kaniner

För kaniner ska minst 70 procent av fodret vara producerat på den egna gården eller de gårdar som du samarbetar med.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.9.5.1 a

5.9.6.2 Bete och grovfoder till kaniner

Kaniner ska alltid ha tillgång till bete när förhållandena tillåter det. Uppfödningmetoden ska bygga på maximalt utnyttjande av betet, d.v.s. att du utnyttjar bete till djuren i så stor utsträckning som möjligt. Du ska erbjuda djuren ett fiberrikt foder, så som halm eller hö, när mängden gräs inte är tillräcklig. Minst 60 procent av torrs substansinnehållet i kaninernas dagliga foderranson ska bestå av grovfoder. Grovfodret kan vara färskt, torkat eller ensilerat.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.4.1. e, 1.9.5.1 b-d

5.9.7 Digivning och mjölkutfodring

För att tillgodose djurens beteendemässiga behov ska ungar helst dia sin egen mor. Om ungarna inte har möjlighet att dia ska du utfodra dem med naturlig ekologisk mjölk, företrädesvis det egna djurslagets

mjölk, under en minimiperiod om minst:

- 90 dagar efter födseln för kalvar
- 45 dagar efter födseln för lamm och killingar
- 40 dagar efter födseln för kultingar
- 42 dagar efter födseln för kaninungar

Du får inte utfodra djuren med icke-ekologisk mjölk eller mjölkersättning som innehåller kemiskt syntetiserade komponenter eller komponenter av vegetabiliskt ursprung.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.4.1. g, 2020/464 art 2, 9 och 17

Vid mjölkutfodring av kalvar, lamm eller killingar, kan det vara lämpligt att du ger mjölken i napphink, kalvamma eller att du flaskmatar dem så att de kan få sitt sugbehov tillgodosett.

Djur som utfodrats med icke-ekologisk mjölk eller med otillåten mjölkersättning ska genomgå en omställningstid innan du får sälja djur eller produkter som ekologiska. Vid kontroll kommer du även få en mindre avvikelser för att du använt dig av icke-ekologisk mjölk.

5.9.8 Icke-ekologiska foderråvaror och tillsatser

Du ska ge dina djur ekologiskt foder, men icke-ekologiska foderråvaror av jordbruksursprung (vegetabiliskt, animaliskt eller fermenterat) får användas vid vissa tillfällen om de producerats eller bearbetats utan kemiska lösningsmedel och är tillåtna enligt förordningen.

Vissa icke-ekologiska foderråvaror, fodertillsatser, ämnen som används i djurfoder och processtekniska hjälpmedel får användas om de:

- Är nödvändiga för att bevara djurens hälsa och välbefinnande och en veterinär har rekommenderat det.
- Bidrar till en lämplig diet som tillgodoser artens kroppsliga och beteendemässiga behov.
- Krävs för att producera eller bevara foder.
- Det saknas naturliga alternativ.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II p 1.4.1 i, 24.3 e), art 24.4 2021/1165 art 3 och 4, bilaga III Del A och B

I bilagorna i 2021/1165 hittar du vilka foderråvaror och fodertillsatser som är tillåtna att använda. Du ska kunna visa ditt kontrollorgan att du inte haft möjlighet att ge djuren ett helt ekologiskt foder. Det kan till exempel vara så att vissa ekologiska råvaror inte funnits tillgängliga på marknaden. Kom också ihåg att du vid lagring måste hålla isär ekologiskt foder från omställningsfoder och icke-ekologiskt foder.

5.9.8.1 Icke-ekologiska spårämnen, vitaminer och mineraler

Du ska använda spårämnen, vitaminer och mineraler från naturliga källor om det finns att tillgå. De spårämnen, vitaminer och mineraler som är tillåtna hittar du i bilaga III till förordning 2021/1165. Du får inte använda renframställda aminosyror eller urea.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.4.1 f och i) 2021/1165 art 3 och 4, bilaga III Del A och B

5.9.8.2 Icke-ekologiska kryddor, örter och melass

Icke-ekologiska kryddor, örter och melass får användas om de inte finns som ekologiska. De ska ha producerats eller bearbetats utan kemiska lösningsmedel. De får ingå med 1 procent av andelen jordbruksprodukter i foderstaten beräknat på årligt intag i torrsubstans. Detta gäller även för de djurslag där det finns krav på 100 procent av fodret av jordbruksursprung ska vara ekologiskt.

Referens: 2018/848 Art 24.3. e. iv

5.9.8.3 Produkter från fiske som är certifierat som hållbart

Produkter som fiskmjöl, fiskolja och andra foderråvaror som kommer från fiske som har certifierats av MSC, KRAV, Naturland och MarinTrust som hållbart får användas under förutsättning att:

- De används endast till grisar och fjäderfä (icke-växtätande djur)
- De har producerats eller bearbetats utan kemiska syntetiserande lösningsmedel.
- Att proteinhydrolysat från fisk är begränsat till unga djur dvs. grisar upp till 35 kg och unga fjäderfän. Se även 5.9.5.3 för icke-ekologiska foderråvaror till grisar och fjäderfä

Vilka certifieringar som Jordbruksverket erkänner framgår av Jordbruksverkets föreskrifter för ekologisk produktion.

Referens: 2021/1165 art 3 Bilaga III Del A tabell 2, SJVFS 2021:47 kap 1 § 4

5.9.8.4 Salt

Salt som havssalt och andra salter får ges till ekologiska djur. Du får komplettera fodret med koksalt och snäckskal.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II 1.4.1 i, 2021/1165 art 3 bilaga III, del A

5.9.9 Foder från mark under omställning

Du får använda foder som odlas på mark under omställning i olika mängd beroende av hur stor del av omställningstiden som gått innan skörd. Du ska hålla isär foder från första årets omställning, omställningsfoder och ekologiskt foder.

Referens: 2018/848 art 14.1, art 23.1, Bilaga II Del II 1.4.3.1, Bilaga III 7.4 a

Även nedklassat utsäde från en odling under omställning kan användas som omställningsfoder om marken har varit under

omställning i minst 12 månader.

Det är olika regler beroende på om foderråvaran skördats under det första eller det andra året efter det att omställningen påbörjades, se 5.9.9.1-5.9.9.5. Reglerna är också olika beroende på om du odlat fodret på den egna gården eller köpt in omställningsfoder.

Enligt nationella riktlinjer ska du beräkna andelen foder från omställningsmark som du kan ge dina djur på besättningsnivå och inte på grupp eller individnivå.

Även om markens omställning kan godkännas retroaktivt, kan inte foder som redan är skördat från sådan mark godkännas som omställningsfoder eller ekologiskt foder i efterhand.

5.9.9.1 Skörd från din egen gård de första 12 månaderna – upp till 20 procent

Om du tar skörd från din egen gård innan 12 månader gått sedan du påbörjade omställningen av marken, får du använda skörden till dina egna ekologiska djur och dina egna djur under omställning. Men det gäller bara om det är:

- Bete, foder från fleråriga grödor (vall och sly från betesmarker) eller proteingrödor
- Maximalt 20 procent av den årliga fodergivan

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.4.3.1 b

För att marken ska tillhöra ditt jordbruksföretag betyder att du ska äga, arrendera, ha nyttjanderätt eller samarbetsavtal för marken.

Som proteingrödor räknas: örter (utom konservörter), åkerbönor (som här likställs med bondbönor och hästbönor), sötlupiner (som får ge högst 5 procent bittra frön), vicker och soja. Även grödor med inblandning av spannmål får räknas som proteingröda, så länge som andelen spannmål är mindre än 50 procent av utsädet vikt. Grödorna kan skördas gröna, som helsädesgröda eller som mogen skörd.

Enligt nationella riktlinjer ska du beräkna andelen foder från omställningsmark som du kan ge dina djur på besättningsnivå och inte på grupp eller individnivå.

5.9.9.2 Skörd från din egen gård efter minst 12 månader – upp till 100 procent

När det gått 12 månader eller mer sedan du påbörjade omställningen av marken får du använda skörden av samtliga grödor som omställningsfoder. Omställningsfodret från din egen gård får då utgöra hela den årliga fodergivan till dina djur.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.4.3.1 a

5.9.9.3 Inköpt omställningsfoder – upp till 25 procent

Du får köpa in omställningsfoder som skördats 12 månader eller mer efter att omställningstiden har påbörjats. Det inköpta fodret får då:

- Utgöras av alla grödor som är aktuella för djuren
- Som mest utgöra 25 procent av den årliga fodergivan

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II Del II 1.4.3.1 a

5.9.9.4 Kombinationer av omställningsfoder – upp till 25 procent

Om du använder en kombination av foder skördat på din egen gård under de första 12 månaderna och inköpt omställningsfoder, får dessa två foderslag tillsammans som mest utgöra 25 procent av den årliga fodergivan.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.4.3.1 sista stycket

5.9.9.5 Samtidig omställning – upp till 100 procent

Om du påbörjar omställningen för djur och växtodling samtidigt, kan du välja 24 månaders omställning för djurhållningen. Du får då använda all egen produktion av olika grödor under omställning till foder, även om det inte gått 12 månader från omställningstiden till skörd.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.2.1

Under omställningstiden får du även använda befintligt icke-ekologiskt foder om det är skördat på den egna gården, men inte om det är skördat innan omställningstiden började. Du kan använda konventionellt foder till början av omställning (vanligtvis tills betessläpp), men inte under omställningstiden.

5.9.10 Hantering, transport och lagring av foder

5.9.10.1 Förhindra sammanblandning av ekologiskt och icke-ekologiskt foder

Ekologiskt foder, foder från mark under omställning och icke-ekologiskt foder ska hållas åtskilda från varandra vid transport. När du tar emot ekologiskt foder från en specialiserad fodertillverkare, ska du kontrollera att fodret inte kan ha bytts eller förväxlats mot icke-ekologiskt foder.

Du måste lagra ekologiskt foder och ekologiska foderråvaror åtskilt i tid eller rum från icke-ekologiska foder eller foderråvaror. Förvara fodret så att ingen sammanblandning kan ske och så att inte det ekologiska fodret förorenas. Det ekologiska fodret ska alltid vara klart och tydligt uppmärkt.

Referens: 2018/848 art 23.1 Bilaga III 3, 5 och 7

5.9.10.2 Märkning av inköpt foder

Inköpt foder ska vara försett med en märkning som innehåller:

- Säljarens namn och adress.
- En beskrivning av foderblandningen, försedd med en hänvisning till ekologisk produktion.
- Namn och kodnummer eller bara kodnummer på det kontrollorgan som fodersäljaren är ansluten till.
- Eventuell identifikationsmärkning för själva foderpartiet.

Om fodret säljs i bulk ska motsvarande uppgifter finnas på ett följedokument.

Referens: 2018/848 art 23.1, Bilaga III 2.1.1

5.9.10.3 Rengöring av fordon och behållare

Om ett fordon eller en behållare har innehållit icke-ekologiskt foder ska behållaren rengöras med en effektiv metod före transport av ekologiska produkter. Rengöringen ska dokumenteras och det ska dessutom kontrolleras att metoden är effektiv.

Referens: 2018/848 art 23.1, Bilaga III 3 b. i

5.9.10.4 Transport av foder

Transporteras det ekologiska fodret eller foder från mark under omställning (detta får ej ske i samma transport) direkt mellan två certifierade ekologiska företagare behöver inte transporten ske i förseglade behållare eller fordon. Du och den du köper fodret av ska spara dokumentation över leveranserna, så att kontrollorganet kan följa upp dessa.

Referens: 2018/848 art 23.1 Bilaga III 2.2

5.10 Djurhälsa och veterinärbehandlingar

5.10.1 Förebyggande hälsoarbete

Du ska bevara de ekologiska djurens hälsa genom att stimulera och stärka djurens naturliga immunförsvar, välja lämpliga raser och hålla djuren på ett lämpligt sätt. Djurens möjlighet till regelbunden motion, utevistelse och bete är en viktig del i möjligheten att bygga upp djurens naturliga försvar mot sjukdomar. Om du tar in djur från en icke-ekologisk produktionsenhet ska du tillämpa karantänperioder för att undvika sjukdomar. Allt lidande ska minimeras under hela djurens liv.

Du ska arbeta förebyggande med djurhälsa genom att:

- Välja ett lämpligt djurmaterial, principer för detta är att det ska föreligga en hög grad av genetisk mångfald och att hänsyn ska tas till djurens förmåga att anpassa sig till lokala förhållanden, men även djurens avelsvärde, livslängd, livskraft och resistens mot sjukdomar och hälsoproblem.
- Ha en lämplig djurhållningspraxis, inklusive skötselrutiner.
- Ge djuren ett foder av hög kvalitet.
- Se till att djuren får regelbunden motion.
- Hålla en lämplig djurtäthet.
- Ha goda och lämpliga utrymmen för dina djur där du kan hålla djuren under förhållanden med god hygien.

Referens: 2018/848 art 6 j och l, art 14.1 Bilaga II del II 1.5.1.1, 1.5.1.5, 1.7.7

5.10.2 Omhändertagande av sjuka eller skadade djur

Du ska omgående ta hand om djur som visar tecken på sjukdom eller skada och ge dem den vård de behöver, för att förhindra att de lider. Om det uppstår hälsostörningar som kan bero på brister i djurens miljö, skötsel eller utfodring ska du omedelbart åtgärda bristerna. Svårt sjuka djur som inte kan behandlas ska avlivas.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.5.2.1, Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 1 §

5.10.3 Rutinmässig eller förebyggande läkemedelsbehandling

Du får inte behandla dina djur rutinmässigt eller i förebyggande syfte med veterinärmedicinska läkemedel inklusive via bolusar eller antibiotika, med undantag för vacciner. Du får inte heller använda substanser, exempelvis hormoner, för att stimulera djurens tillväxt, produktion eller fortplantning.

Bolusar med medel som inte är registrerade läkemedel, till exempel kalciumtillskott är tillåtna förutsatt att de innehåller tillåtna foderråvaror. Om det finns en aktuell veterinärrekommendation om

att använda en typ av bolus kan det vara tillåtet om det inte går att komma åt grundproblemet med andra åtgärder.

Referens: 2018/848 art 14.1 Bilaga II del II 1.5.1.2, 1.5.1.3 och 1.5.1.4

5.10.4 Läkemedelsbehandling vid behov

Läkemedel ska användas när det finns ett djurvälståndsmässigt behov av det. Vid användning av läkemedel eller veterinärmedicinska preparat ska du följa karenstiderna enligt punkt 5.10.8.

Det är tillåtet att använda foderråvaror, fodertillsattser, fytoterapeutiska och homeopatiska produkter av mineraliskt ursprung.

Du får använda läkemedel som är framställda av eller med GMO.

Referens: 2018/848 art 5 f iii, art 11.1, art 14.1 Bilaga II del II 1.5.2.2 och 1.5.2.3,

5.10.5 Vaccinationer

Du får vaccinera dina djur. Vacciner som är framställda av eller med GMO får användas i ekologisk produktion.

Referens: 2018/848 art 5 f iii, art 11.1, art 14.1 bilaga II del II 1.5.1.2

5.10.6 Parasitbekämpning

Det är tillåtet att bekämpa parasiter hos djuren. Parasitbekämpning med medicinska preparat får dock inte ske förebyggande utan bara när ett uppenbart behov finns och kan påvisas.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.5.1.3

Behov av parasitbekämpning kan du påvisa genom att ta parasitprov som visar att djuren är infekterade av parasiter och/eller att behandling rekommenderas av veterinär. För yttre parasiter hos fjäderfä, som till exempel det röda hönskvalstret, kan behov påvisas genom att kvalstren fångas i wellpappfallor.

5.10.7 Bekämpningsprogram mot sjukdomar

Du får behandla dina djur med preparat som normalt inte tillåts i ekologisk produktion om det sker inom ramen för ett bekämpningsprogram beslutat av Jordbruksverket. Detta gäller även om behandlingen sker i förebyggande syfte. Dina djur förlorar inte sin ekologiska status om du måste behandla dem med anledning av detta.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.5.2.4 och 1.5.2.6

5.10.8 Karenstider

Vid användning av preparat med fastställd karenstid ska du tillämpa en dubbelt så lång karenstid som den angivna. Om du använder preparat med noll dagars karenstid angiven, eller där det saknas

uppgift om karenstid, ska du tillämpa 48 timmars karenstid. Du räknar karenstiden från den sista dagen djuret behandlats med preparatet.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II, 1.5.2.4, 1.5.2.5

Följande preparat och behandlingar, som inte har en fastställd karenstid, är helt karensfria:

- *kolpreparat*
- *injektioner med vitaminer och mineraler*
- *tvätt med desinfektionsmedel*
- *alla utvärtes behandlingar utom parasitbehandlingar*
- *vaccinationer*

Under karenstiden ska du särskilja de behandlade djurens mjölk från de friska djurens produkter vilken då kan användas till de egna djurens ungar.

5.10.9 Begränsning av antalet behandlingar

Vid vissa typer av upprepad läkemedelsbehandling ska djuren genomgå en ny omställningstid. Djur som blivit behandlade med veterinärmedicinska läkemedel eller antibiotika fler än tre gånger under ett år ska genomgå en ny omställning. Produkter från djuren får då inte säljas som ekologiska.

Djur med kortare livslängd än ett år får behandlas en gång med veterinärmedicinska läkemedel eller antibiotika utan att förlora sin ekologiska status. Behandlas de flera gånger ska de genomgå en ny omställning och produkter från djuren får inte säljas som ekologiska.

I antalet behandlingar ska du inte räkna in vaccinationer, parasitbekämpningar eller behandlingar inom ramen för obligatoriska bekämpningsprogram

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.5.2.4

Som en behandling räknas alla de behandlingar som är avsedd att bota en och samma sjukdom.

Digivande djur (nötkreatur, får, get, gris) får fortsätta att ge di utan att avkommans ekologiska status förändras, även om de är under omställning p.g.a. upprepade behandlingar.

5.10.10 Förvaring av läkemedel och produkter för rengöring och desinfektion

Du får lagra veterinärmedicinska läkemedel förutsatt att läkemedlen har ordinerats av en veterinär i samband med behandling. Du ska

förvara läkemedlen i ett övervakat (låst) medicinskåp eller kylskåp samt dokumentera innehavet.

Referens: 2018/848 art 23.1 Bilaga III 7.3

5.10.11 Isolering av sjuka eller skadade djur

Vid behov ska sjuka eller skadade djur isoleras i lämpliga lokaler eller i en fälla utomhus. Om det är nödvändigt ska du isolera djuret så att det inte smittar andra djur. När djur får individuell veterinärbehandling ska de hållas i utrymmen som har ett helt golv och ströbädd eller annan lämplig bädd. Djuren ska enkelt kunna vända sig och bekvämt ligga ner i hela sin längd.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.6.9, 1.7.5

För detaljerade regler om sjuk- och isoleringsboxar för varje djurslag kan du läsa mer specifikt för varje djurslag i Jordbruksverket föreskrifter och allmänna råd.

5.10.12 Dokumentation av behandlingar

Du ska dokumentera all behandling av sjuka djur så att du kan uppvisa det för ditt kontrollorgan. Innebär behandlingen att djuret måste genomgå ny omställning ska du notera även det. Det måste vara tydligt hur många behandlingar ett djur fått under ett år. Läs mer i stycket om dokumentation under 5.14.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.5.2.7

5.11 Rengöring, desinfektion och bekämpning

Vid rengöring och desinfektion av stallar får endast de medel som uttryckligen är godkända användas. Dessa är reglerade i genomförandeförordning 2021/1165, som ändras minst en gång per år. Fram till och med den 31 december 2025 gäller övergångsbestämmelser för vad du får använda för rengöring och desinfektion inom animalieproduktion. Det betyder att man till dess får använda de rengörings- och desinfektionsmedel som finns i bilaga VII till förordning (EG) nr 889/2008.

Referens: 2021/1165 art 5 och art 12.1, bilaga IV del A och D

Kommissionen har påbörjat arbetet med att se över vilka medel som får användas för rengöring och desinfektion för vid olika typer av ekologisk produktion.

5.11.1 Rengöring av stallar och desinfektion

Du ska hålla byggnader, fållor, redskap och den utrustning du använder i din djurproduktion rena. Utgödsling och rengöring ska enligt djurskyddslagstiftningen ske dagligen, om inte djurhållningssystemet är uppbyggt för andra rutiner som ger god hygien.

Vid rengöring ska du använda de preparat som är godkända för ekologisk produktion (se ovan).

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.5.1.6, 2021/1165 art 5 och art 12.1, bilaga IV del A och D, SJVFS 2019:18 4 kap 1 §, 2019:20 4 kap 1 §, 2019:21 4 kap 1 § 2019:22 4 kap 1 §, SJVFS 2019:23 1 kap 21 §, SJVFS 2019:24 4 kap 1 §

5.11.2 Desinfektion vid sjukdomar

Genom att desinficera byggnader, fållor, utrustning och redskap efter rengöring hindrar du återinfektion och att sjukdomsalstrande organismer sprids. Även här ska du använda de preparat som är godkända för ekologisk produktion.

Vid sjukdomsangrepp och för rengöring vid smittor och smittsjukdomar finns speciella regler att följa i Jordbruksverkets föreskrifter för att förhindra zoonoser och salmonella.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.5.1.7, 2021/1165 art 5 och art 12.1 bilaga IV del A och D

Branschen har som riktlinje att det är tillåtet att använda de medel som är upptagna på Bra Kemråds hemsida vad gäller rengöring och desinfektion inom djurhållning. Men du måste ändå verifiera att de medlen som framgår här är tillåtna av ekoförordningen 2021/1165.

5.11.3 Bekämpning av skadegörare

Avföring, urin och ej uppätet eller utspillt foder ska avlägsnas så ofta

som det är nödvändigt för att minska lukten och undvika att insekter och gnagare lockas dit.

Behöver du bekämpa skadegörare och insekter i byggnader och anläggningar där djur vistas ska du i första hand använda förebyggande åtgärder. I annat fall får du använda produkterna som nämns i förordningen. Om du behöver använda råttgift ska giftet användas i fällor.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.5.1.7

Vid bekämpning av skadedjur inom- eller utomhus ska du i första hand alltid använda förebyggande åtgärder, som intrångsskydd. I andra hand får mekanisk bekämpning ske, med exempelvis fällor eller fysikaliska metoder. Fällor skall placeras ut strategiskt med hänsyn till de förutsättningar som finns på platsen, till exempel djurens vandringsstråk eller tillgång till annan föda. För att använda dig av råttgift i djurstallar så behöver du ansöka om behörighet från Arbetsmiljöverket.

5.12 Operativa ingrepp

5.12.1 Operativa ingrepp

Du får inte stympta djur. Operativa ingrepp är endast tillåtet när det är befogat av veterinärmedicinska skäl när det förbättrar djurens hälsa, välbefinnande eller hygien, eller när personalens säkerhet annars skulle äventyras.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.8, Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 2 §

5.12.2 Bedövning och smärtlindring

För att minimera djurens lidande i samband med operativa ingrepp ska djuret vara bedövat och/eller smärtlindrat. Ingreppet ska utföras av en person som är kvalificerad för uppgiften och utföras vid den för djuret lämpligaste ålder.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.7, 1.7.9, Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 2 §

För att minska lidande i samband med operativa ingrepp är det även tillåtet med sedering. Vid klippning av päls, normal verkning av klövar och applicering av örönmärken ställs inte krav på sedering eller bedövning.

5.12.3 Kastrering av tjurkalvar

Du får låta kastrera tjurkalvar. Ingreppet ska ske vid den för djuret lämpligaste åldern och utföras av veterinär. Djuret ska vara bedövat vid ingreppet. Vid enstaka tillfällen kan du få låta kastrera äldre djur.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.9 och 1.7.10, Djurskyddsförordningen 2019:66 4 kap 1 §

Med lämplig ålder menar vi i Sverige att tjurkalven ska vara yngre än 8 veckor.

5.12.4 Kastrering av lamm och killingar

Kastrering av bagglamm och bockkillingar ska utföras av veterinär vid lämpligaste åldern och bedövning ska användas. Kastrering kan även tillåtas för att bibehålla produkternas kvalitet och traditionella produktionsmetoder.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.9-1.7.10, Djurskyddsförordningen 2019:66 4 kap 1 §, Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 2§

Att sterilisera baggar för att hålla dem som teaserbaggar är inte tillåtet då syftet inte är att bibehålla produkternas kvalitet.

5.12.5 Kastrering av smågrisar

Kastrering av smågrisar är tillåtet men ska ske med smärtlindring eller bedövning. Du får låta kastrera smågrisar vid den för djuret lämpligaste åldern under förutsättning att veterinär anlitas. Det finns

undantagsregler som tillåter att du kastrerar dina smågrisar själv, om de är yngre än sju dygn gamla. Du får också ge smärtlindring eller lokalbedövning, förutsatt att läkemedlet är godkänt och efter att du genomgått särskild utbildning.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.9 och 1.7.10, Djurskyddsförordningen 2019:66 4 kap 1§, SJVFS 2019:25 5 kap 6 §, Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 2§

Det är inte tillåtet att använda vaccin mot galtluk (immunokastrering).

5.12.6 Kastrering av kaniner och klippning av klor

Kastrering av kaniner är tillåtet men ska ske med smärtlindring eller bedövning. Du får endast låta kastrera kaniner vid den för djuret lämpligaste åldern och under förutsättning att veterinär anlitas.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.9 och 1.7.10, Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 2§, Djurskyddsförordningen 2019:66 4 kap 1§

Du får klippa kaniners klor vid behov. I Sverige är det inte vanligt med kastrering av kaniner inom branschen

5.12.7 Avhorning av nötkreatur och getter

För att få avhorna nötkreatur eller avlägsna hornanlag på kalvar och killingar ska du ansöka om godkännande från Jordbruksverket. Ingreppet ska ske av djurskydds- och hanteringsskäl och utföras av veterinär eller kvalificerad djurhälsopersonal. Vid ingreppet ska djuret bedövas i enlighet med djurskyddslagstiftningen.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.8 och 1.7.9, Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 2 §, Djurskyddsförordningen 2019:66 4 kap 1 §, SJVFS 2021:47 3 kap 13 §

Ett godkännande från Jordbruksverket gäller på gårdsnivå, ej individnivå, och är giltigt i 5 år.

Avhorning av kalvar bör ske genom bränning och innan de är 8 veckor gamla.

5.12.8 Tandklippning och tandslipning av smågrisar

Tandklippning av grisar är inte tillåtet. Du får slipa tänder på smågrisar om ingreppet utförs innan djuren är sju dagar gamla. Slipning av tänder på smågrisar får inte göras rutinmässigt, utan endast om du har återkommande problem med uppkomna skador på andra djur.

Referens: SJVFS 2020:25 5 kap 4.1 §, Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 2§

5.12.9 Näbbtrimning av fjäderfä

Det är inte tillåtet att näbbtrimma fjäderfä i Sverige.

Referens: Djurskyddsförordningen 2019:66 4 kap 1§, SJVFS 2021:21 5 kap 2, 4, 5 och 6 §§, Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 2§

5.12.10 Tandklippning av kaniner

Tandklippning av kaniner är inte tillåtet i Sverige.

Referens: Djurskyddslagen 2018:1192 4 kap 2§

5.13 Identifiering

Den lagstiftning som gäller för identifiering och märkning av lantbruksdjur gäller också för ekologiska djur. Du behöver ingen annan märkning för att identifiera djur exempelvis i samband med läkemedelsbehandling. Bra information finns på Jordbruksverket hemsida.

5.13.1 Märkning av djur

Du ska märka varje djur som kan märkas individuellt enligt gällande lagstiftning. Slaktgrisar, lamm och fjäderfän som du inte märker individuellt, ska du ändå kunna särskilja om de blir behandlade med läkemedel eller genomgår omställning.

Referens: 2018/848 art 14.1 del II bilaga II, 1.3.4.4.5, 1.5.2.7, SJVFS 2021:13 §§ 12-22; EU 2019/2035 art 1.12; 38-41 (nöt), 45-48 (får och get), 52-55 (gris)

5.13.1.1 Märkning av nötkreatur

Du ska märka dina kalvar senast 20 dagar efter födelsen. Om kalvarna ska lämna födelsebesättningen innan de fyllt 20 dagar ska de vara märkta innan de lämnar besättningen.

Referens: SJVFS 2021:13 §§ 12-22, 2019/2035 art 1.12 38-41

Tänk på att kalvar yngre än 20 dagar ska märkas om de behandlas med veterinärmedicinska läkemedel. Du måste alltid kunna särskilja behandlade djur från obehandlade djur och hålla reda på karenstider.

5.13.1.2 Märkning av grisar

Du ska märka dina grisar så snart som möjligt efter födseln och senast innan de lämnar sin födelsebesättning. Om grisarna kommer att gå till slakt direkt från den anläggning som de är födda på, behöver du inte märka smågrisar och slaktgrisar med individuella nummer. Dock gäller då att du märkt grisarna med ett så kallat leverantörsnummer och att de redan är anmälda till Jordbruksverket.

Referens: SJVFS 2021:13 §§ 12-22, 2019/2035 art 1.12 52-55

Tänk på att du kan behöva märka grisar som behandlats med veterinärmedicinska läkemedel, så att du håller reda på karenstider och kan särskilja dessa grisar från obehandlade grisar.

5.13.1.3 Märkning av får och getter

Du ska märka dina lamm och killingar med öronbricka senast 6 månader från födseln. Lamm och killingar som går direkt från din anläggning till slakteriet före 12 månaders ålder behöver inte märkas med öronbrickor som innehåller individnummer utan endast öronbricka med landskod och anläggningsnummer. Djur avsedda att leva mer än 12 månader ska märkas med individnummer.

Referens: SJVFS 2021:13 §§ 12-22, 2019/2035 45-48

Tänk på att du kan behöva individmärka lamm och killingar som behandlats med veterinärmedicinska läkemedel, så att du håller reda på karenstider och kan särskilja dessa djur från obehandlade djur.

5.13.1.4 Märkning av fjäderfän

Tänk på att du kan behöva individmärka fåglar som behandlats med veterinärmedicinska läkemedel, så att du håller reda på karenstider och kan särskilja dessa djur från obehandlade djur. Fåglar får i dessa fall identitetsmärkas med fotring eller med vingmärken.

5.13.1.5 Märkning av kaniner

Det är inget krav att du ska märka dina kaniner. Kaniner som ska ingå i livsmedelskedjan får inte tatueras men däremot är det tillåtet med chipmärkning eller märkning med ring.

5.14 Dokumentation

5.14.1 Dokumentation och journalföring

Du som är ekologiskt certifierad är skyldig att dokumentera hur du sköter din besättning och din djurhållning för att ditt kontrollorgan och länsstyrelsen ska kunna se att allt är i sin ordning och att du följer reglerna. Du ska kunna ge en fullständig förklaring om din ekologiska produktion och även kunna vidta praktiska åtgärder så att reglerna följs. Om du inte kan uppvisa dokumentation riskerar du att få en avvikelse när du får kontroll. Nedan hittar du de exempel som du ska eller bör kunna uppvisa dokumentation om:

- Insättning av djur

När du sätter in djur noterar du varifrån djuren kommer och när de sattes in i besättningen, att de passar in i systemet (djur per omgång), om djuren genomgått en omställningstid och i så fall datumet för den, djurens identitetsmärke och uppgifter om tidigare veterinärbehandling (12 mån bakåt i tiden).

- Djur som lämnar gården

När djur lämnar gården noterar du ålder, antal, slaktvikt om djuren gått till slakt, identitetsmärken samt slutdestination för djuren. Du ska också skicka med utdrag ur behandlingsjournalen för de senaste 12 månaderna till nästa ägare och även dokumentation över eventuell pågående omställningstid eller karens efter en läkemedelsbehandling.

- Själv döda eller avlivade djur, samt andra förluster

När djur dör eller avlivas noterar du detta och anledningen till förlusten. Förrymda eller saknade djur ska också noteras.

- Foder och utfodring

För foder och utfodring ska du ange vilken typ av foder du ger dina djur (inklusive eventuella tillsatser) och de olika råvarornas andel i foderstaten som du har använt och andelen foder från det egna jordbruksföretaget eller om fodret är ifrån samma region

- Inköp av foder

Tänk på att göra en mottagningskontroll och att du är noga med att kolla din leverantörs certifikat och att du kan visa upp en rutin för vad du gör när du tar emot en leverans. Se även kap 2.2.6.

- Utomhusvistelse och bete

Du ska redogöra för vilka tidsperioder dina djur vistas utomhus och var de vistas. Du ska dokumentera tillgång till betesområde och om du har flera betesområden med olika anläggningsnummer du växlar mellan skriver du när växling sker.

- Uppbundna djur och rastgård

Om du har dina djur uppbundna måste du kunna uppvisa dokumentation på varför de inte kan gå på lösdrift, likaså om du inte kan rasta dom.

- **Behandlingar**

Du ska föra en behandlings- och läkemedelsjournal då du har sjuka djur eller vid förebyggande av sjukdomar med läkemedel (t.ex. vaccinering) vad veterinären har ordinerat och hur mycket (t.ex. homeopatika, avmaskningsmedel, antibiotika) och hur läkemedlet har getts (ex via foder, vatten, injektion mm.). Du ska även notera karenstiden innan du kan sälja djuret eller levererar mjölk eller ägg som ekologisk.

- **Operativa ingrepp**

Du ska kunna redogöra och visa handlingar på om du har gjort några kirurgiska ingrepp på dina djur, tex. avhorning. Du ska även kunna motivera varför du har gjort ingreppen.

- **Mark och skiften**

Du bör även spara dokument som styrker din mark och skiften (du kanske har skaffat nya skiften sen förra året), vilket du kan visa genom utdrag ur SAM-internets blockkartor.

Referens: 2018/848 art 14.1, art 39.1, bilaga II Del II 1.3.4.5, 1.4.4, 1.5.2.7, 1.7.12, 2021/771 1.5 c och 1.5 g

För att du ska uppfylla reglerna för dokumentation är det viktigt att du i din journalföring ger en fullständig beskrivning av dindjurhållning. Du kan tex spara praktikjournalen eller förrättningsunderlaget från veterinären.

För att visa när djur lämnar gården bör du spara slaktavräkningarna då det finns många uppgifter i dem och då behöver du inte skriva ned dem i journalen.

Förutom att spara fakturor och/eller leveranssedel för inköpt foder så är det också bra om du sparar broschyrer, etiketter och annat märkmaterial från fodret.

Tänk på att om du inte har koll på din dokumentation och detta påverkar ditt ekologiska certifikat kan detta även påverka din jordbruksersättning för ekologisk produktion.

5.15 Kunskapskrav

5.15.1 Kunskaper om djurskydd och djurhälsa

Du som har ekologisk djurproduktion eller hanterar djur under transport ska ha kompetens och yrkeskunskaper om djurvälstånd och djurhälsa. Arbetet ska utföras utan våld och eller andra metoder som kan skrämja eller skada djuren. Detsamma gäller vid avlivning och slakt då den person som utför arbetet ska ha ett kompetensbevis som styrker att djuren hanteras på rätt sätt och att lidanden undviks i största mån.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.1, 1/2005 art 3 e, 1099/2009 art 7.1-2

Till exempel kan kunskapskravet innebära relevant yrkeskunskap som motsvarar grundutbildning vid lantbruksskola, naturbruksgymnasium eller YH-utbildning, eller mer än ett års arbetslivserfarenhet av djurproduktion. Personer som har mindre än ett års arbetslivserfarenhet, men som har deltagit i relevanta kompetensutvecklingsåtgärder eller arbetar i nära samarbete med en erfaren kollega kan också anses uppfylla kraven.

5.16 Transporter

5.16.1 Transporter av ekologiska djur

Under transport, lastning och lossning ska djuren hanteras lugnt och varsamt så att de stressas så lite som möjligt. Tiden för transporter av ekologiska djur ska hållas så kort som möjligt. Du hittar fler detaljregler i Jordbruksverkets föreskrifter 2019:7 under kapitel 5.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.6, SJVFS 2019:7 kap 5

Det ekologiska regelverket innefattar inga detaljkrav för transporttider, utrymmen på transporter etc. men EU kommissionen håller på att ta fram ett nytt lagförslag angående transport och slakt. Svensk djurskyddslagstiftning anger de minimikrav du måste följa just nu

5.16.2 Elektriska pådrivare och lugnande medel

Det är inte tillåtet att lasta eller lossa djur med hjälp av elektrisk pådrivare som tvingar djuren på eller av transporten. Det är också förbjudet att använda lugnande medel av veterinärmedicinska preparat före eller under transporten.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.11

5.17 Slakt

5.17.1 Minimera lidandet vid slakt

Djuren ska hanteras lugnt och varsamt på slakteriet så att de stressas så lite som möjligt. Vid slakt ska djurens lidande, smärta och plåga minimeras.

Referens: 2018/848 art 14.1 bilaga II del II 1.7.7

5.18 Undantag vid katastrofsituationer

Om det uppstår en händelse som beror på en allvarlig klimathändelse, en djursjukdom, miljöolycka, naturkatastrof eller en annan jämförbar katastrof kan Jordbruksverket erkänna händelsen som en katastrofsituation. Myndigheterna måste först erkänna att det är katastrofsituation men därefter finns möjlighet att bevilja enskilda företag undantag från en del regler i syfte att kunna fortsätta med eller återuppta sin ekologiska produktion. Det kan handla om exempelvis exceptionella händelser eller katastrofer som har orsakat foderbrist eller att de ekologiska djuren har dött eller avlivats.

Referens: 2018/848 art 22.2-3, 2020/2146 art 1-2

5.18.1 Inköp av djur vid katastrofer

Om dina djur måste avlivas eller dör på grund av omständigheter som beror på katastrofer, någon djursjukdom eller annan exceptionell händelse får Jordbruksverket bevilja inköp av icke-ekologiska djur. En ansökan kan då skickas in om det inte finns ekologiska djur att tillgå. Om Jordbruksverket beviljar din ansökan att köpa de icke ekologiska djuren ska respektive omställningsperiod för de icke-ekologiskt uppfödda djuren följas.

Referens: 2020/2146 art 3.2, SJVFS 2021:47 kap 3 14§ punkt 1

5.18.2 Icke-ekologiskt odlat foder vid katastrofer

Om du har förlorat foder till dina djur på grund av en katastrof eller annan exceptionell händelse kan du skicka in en ansökan till Jordbruksverket för undantag om att köpa in icke-ekologiskt odlat foder. Jordbruksverket får besluta att ekologiska djurhållare får ge en viss mängd icke-ekologiskt foder till sina djur under en begränsad tid (maximalt 12 månader).

Du som djurhållare kan få undantaget godkänt om din foderproduktion gått förlorad eller om du har drabbats av restriktioner och du kan då få utfodra djuren med icke-ekologiskt foder.

Du kan även få godkänt för att ge en lägre andel grovfoder i den dagliga foderrationen förutsatt att djurens näringsbehov tillgodoses.

Referens: 2020/2146 art 3.3 och 3.5, SJVFS 2021:47 kap 3 14 § punkt 2

Det icke-ekologiska fodret ska vara producerat och bearbetat utan kemiska lösningsmedel.

5.18.3 Byggnader och betesmark vid katastrofer

Om du har förlorat eller fått dina byggnader eller din betesmark förstörda på grund av en katastrof eller annan exceptionell händelse kan du skicka in en ansökan till Jordbruksverket för undantag av

djurtätheten i byggnader. Du kan då få godkänt för att anpassa produktionens minsta utrymmen inomhus och utomhus.

Referens: 2020/2146 art 3.4, SJVFS 2021:47 kap 3 14 §